

Af Riishøj (SF) m.fl.

16) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 36:

Forslag til folketingsbeslutning om forbrugsafhængige elpriser.

Af Riishøj (SF) m.fl.

17) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 43:

Forslag til folketingsbeslutning om fastlæggelse af retningslinjer for afregningsregler vedr. tilslutning af bruger- og fællesejede vindmøller, herunder vindmølleparker, til elnettet.

Af Lone Dybkjær (RV) m.fl.

Meddelelser fra formanden:

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Medlemmer af folketinget Thoft (SF), Alice Faber (SF), Ingerlise Koefoed (SF), Rahbæk Møller (SF), Ruth Olsen (SF) og Ebba Strange (SF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning vedrørende momsfrigatelse for genbrugsforretninger, hvor overskuddet udelukkende anvendes til humanitære eller alment velgørende formål.

(Beslutningsforslag nr. B 76).

Medlemmer af folketinget Alice Faber (SF), Carsten Andersen (SF), Hanne Jacobsen (SF), Jes Lunde (SF) og Ebba Strange (SF) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden.

(Beslutningsforslag nr. B 77).

Formanden for skatte- og afgiftsudvalget har meddelt mig, at udvalget i henhold til forretningsordenens § 12, stk. 4, har optaget lovforslaget om ændring af lov om skattemyndighedernes organisation og om klageadgang m.m. (skattestyrelsesloven). (Ligningskommissionernes klagebehandling og bemyndigelser til ligningskommissionerne m.v.) (Lovforslag nr. L 14) til fornyet udvalgsbehandling.

Skriftlig fremsættelse af forslag:

Thoft (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning vedrørende momsfrigatelse for genbrugsforretninger, hvor overskuddet udelukkende anvendes til humanitære eller alment velgørende formål.

(Beslutningsforslag nr. B 76).

Jeg henviser til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til tingets velvillige behandling.

Alice Faber (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden.

(Beslutningsforslag nr. B 77).

Jeg henviser til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til tingets velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Forespørgsel nr. F 7:

Forespørgsel til forsvarsministeren:

»Hvad kan ministeren oplyse om de drøftelser, der nu føres i NATO om ændringer af den militære strategi, og om Danmarks deltagelse i disse drøftelser?«

Af Pelle Voigt (SF) og Albrechtsen (VS):

(Forespørgslen anmeldt 6/3 84. Fremme af forespørgslen vedtaget 9/3 84).

Begrundelse

Pelle Voigt (SF):

Jeg skal kun meget kort begrunde, hvorfor vi har valgt at rejse denne debat. Det hænger sammen med den omfattende offentlige diskussion, der har været om de strategiske nyudviklinger i NATO, både med henblik på den egentlige diskussion om NATOs officielle strategi, Flexible Response, og de forslag, især en enkelt dansk officer har fremsat til ændringer af denne strategi, men i nok så høj grad og måske især de nye militære doktriner, som nu under forskellige navne vinder indpas i NATO efter knæsættelsen af disse

[Pelle Voigt]

doktriner i den amerikanske hærs feltregulativ og indgåelsen af aftaler mellem USA og en række allierede om at arbejde videre efter disse principper.

Vi mener, at disse nye militære doktriner i NATO på væsentlig vis forrykker indholdet af de hidtidige NATO-strategier. Vi er gennem pressen, ikke af forsvarsministeren, blevet gjort bekendt med, at Danmark længe har deltaget i arbejdet med nyudvikling af disse doktriner, og ønsker gennem denne debat dels at få afklaret, hvad der i virkeligheden foregår, og dels at få folketinget til at tage stilling til denne nyudvikling, som vi opfatter som overordentlig betænkelig.

Besvarelse

Forsvarsministeren (Engell):

Jeg finder det nødvendigt at indlede denne debat med endnu en gang at fastslå, at der ikke, sådan som det siges i forespørgslen, føres drøftelser i NATO om ændringer af den militære strategi.

NATO's strategi om fleksibel imødegåelse og fremskudt forsvar, som den er vedtaget i 1967 og beskrevet i dokumentet, der bærer betegnelsen MC 14/3, er fortsat gældende, og der findes ingen forslag i NATO om at ændre den.

Det siger sig selv, at skulle det blive aktuelt, så ville en ændring kun kunne ske med fuld inddragelse af nationale politiske myndigheder.

Der skulle heller ikke være grund til igen at gå ind i en nærmere beskrivelse af, hvad NATO's strategi indeholder. Alliancens defensive formål og karakter turde være almindeligt kendt. NATO vil aldrig være den første til at gribe til våben, og det er værd at holde sig for øje også i denne debat.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at denne kendsgerning ikke udelukker offensive aktioner i det tilfælde, at alliancen er blevet udsat for angreb. Det ville også være ejendommeligt, hvis det var anderledes, eftersom det er en for længst fastslået militær læresætning, at man ikke kan udøve effektivt forsvar uden at kunne operere både defensivt og offensivt. Jeg tror, det store flertal i tinget vil forstå, at der ikke er noget odiøst i at gå til modangreb, når man først selv er blevet angrebet. Vores strategi udelukker derimod helt indlysende, at NATO kan gennemføre et fo-

rebyggende angreb. En sådan fremgangsmåde ville simpelt hen være i strid med selve alliancens grundidé, nemlig at NATO kun har en mening som en defensiv organisation.

Lad mig dernæst understrege, at arbejdet i NATO foregår under den fornødne politiske kontrol. Ministrene udstikker hvert andet år de såkaldte politiske direktiver for planlægningen i det, der hedder Ministerial Guidance, og på dette grundlag udvælger de militære myndigheder visse områder for nærmere studium. Resultatet kan blive forslag til koncepter eller retningslinjer for langtidsplanlægningen.

Hvis disse forslag godkendes i militærkomiteen, der består af landenes forsvarschefer eller deres repræsentanter, bliver de behandlet af NATO's civile instanser, bl.a. i forsvarsplanlægningskomiteen. Herved sikres en vurdering af forslagernes politiske og økonomiske følger, enten på ambassadør- eller på ministerniveau. Også koncepter, der er udviklet i den civile afdeling i NATO for materiel samarbejdet, og som ikke nødvendigvis er igangsat ved et direktiv fra ministrene, vil være underkastet en tilsvarende procedure.

Det er således ikke alene strategien, der behandles på politisk niveau, men også mere væsentlige operative og taktiske koncepter til udfyldelse af strategien, der kræver politisk godkendelse, før de kan blive gældende doktriner.

Det er forslag og tanker om justeringer af sådanne doktriner inden for den gældende strategi, der har været omtalt i pressen og givet anledning til den seneste tids debat. Grundlaget for denne debat har i mange tilfælde ikke været særlig velunderbygget, og jeg vil derfor benytte denne lejlighed til at søge at bringe tingene lidt bedre på plads.

Baggrunden for den nye konceptudvikling er den løbende forskning, som stadig væk åbner nye teknologiske perspektiver. Især inden for det elektroniske område foreligger der en viden, som kan udmøntes i hurtigere indhentning af oplysninger om mål og i præcisionsstyring af våben. Der er altså ved at opstå nogle nye muligheder for at forstærke det konventionelle forsvar. Dermed kunne NATO blive i stand til at rette op på den konventionelle ubalance, der er forårsaget af Warszawapagtens styrkeopbygning. Samtidig

[Forsvarsministeren]

er muligheden for at mindske afhængigheden af atomvåben kommet inden for rækkevidde.

Med andre ord kan vi måske komme i den situation, at det vitale problem, som med rette optager offentligheden, nemlig NATOs eventuelle brug af atomvåben på et tidligt tidspunkt af en konventionel aggression, ikke i samme grad vil trænge sig på. Det alene forekommer mig at være tilstrækkelig grund til nøje at studere den nye teknologi, som er på trapperne, og vurdere dens eventuelle konkrete anvendelse. At hæve atomtærsklen vil jeg betragte som et uhyre vigtigt sikkerhedspolitisk fremskridt.

Teknologiproblematikken blev taget op af stats- og regeringscheferne på NATO-mødet i Bonn den 10. juni 1982, og det hedder i en erklæring herfra bl.a.:

»Vi vil undersøge mulige metoder til at drage fuld fordel både teknisk og økonomisk af frembrydende teknologier, især for at forbedre det konventionelle forsvar.«

I konsekvens heraf forelagde den amerikanske forsvarsminister på forsvarsplanlægningskomiteens ministermøde i december 1982 et oplæg til et opklaringsarbejde med hensyn til, hvilken ny teknologi der kan komme på tale, og hvilken rolle den vil kunne spille i forskellige konkrete sammenhænge. Dette arbejde er endnu ikke færdigt i NATO, men det har foreløbig ført til en erkendelse af behovet for at udvikle et fælles konceptgrundlag for alliancen som forudsætning for en rationel udnyttelse af den ny teknologi.

Forsvarsministrene besluttede således på forsvarsplanlægningskomiteens møde i december 1983, at de militære myndigheder skulle udarbejde et sådant bredere grundlag, der muliggør en samlet vurdering af, hvorledes det konventionelle forsvar kan forbedres inden for rammerne af den gældende strategi. Herved vil også andet konceptarbejde, der er i gang inden for NATO-organisationen, kunne tages i betragtning i en større sammenhæng.

Jeg vil herefter vende mig til nogle af de emner, som har medført så mange misforståelser og også ubegrundede formodninger. Det såkaldte Field Manual 100-5 Operations fra august 1982 er et nationalt amerikansk reglement, der beskriver den taktiske doktrin, som er generelt gældende for den amerikanske hær. Doktrinen, som normalt går under

navnet Airland Battle, understreger behovet for initiativ og bevægelighed og rummer bl.a. mulighed for modangreb på mål på fjendens territorium, herunder dennes forstærkninger.

På NATO-området gælder doktrinen kun, i det omfang den er forenelig med NATO-retningslinjer, -doktriner og -procedurer. Den ændrer altså ikke på nogen måde de i NATO gældende regler, eksempelvis ikke de eksisterende politiske procedurer for eventuel anvendelse af atomvåben.

Den amerikanske hær udvikler i øvrigt løbende koncepter for kampens førelse i fremtiden, og et af disse er Airland Battle 2000-studien, som blev afsluttet i august 1982. I den nuværende version er den en bredt formuleret, overordnet idé om, hvorledes den samlede forsvarskamp kan tænkes ført under de forventede forhold i perioden 1995-2015. Man forestiller sig en landforsvarskamp med luftstyrker som integreret støtteelement. Heri vil hurtighed, smidighed og overraskelse blive anvendt maksimalt med det mål at konfrontere en talmæssigt overlegen angriber med en stadig følge af uventede situationer, hurtigere, end han er i stand til at reagere imod det. Dette kræver meget stor mobilitet og evne til også at angribe bag frontlinjen, således at modstanderen fratages initiativet og tvinges til at opgive erobret territorium.

I november 1981 introducerede USA elementer af Airland Battle 2000-studien i en undergruppe i NATO-afdelingen for materielsamarbejde. Det skete med henblik på udvikling af et NATO-koncept, der kunne finde anvendelse i den fremtidige materielplanlægning. Også den studie, der endnu ikke er afsluttet, går under betegnelsen Airland Battle 2000, men er altså ikke identisk med den nationale amerikanske studie af samme navn. Som alt andet arbejde i NATO foregår denne studievirksomhed selvsagt inden for rammerne af NATOs strategi.

Uafhængigt heraf har USA og Vesttyskland i august 1982 erklæret sig enige i, at dele af Airland Battle 2000-studien kan danne grundlag for udvikling af bilaterale koncepter for doktriner, materiel og organisation. Det foreligger i form af et memorandum undertegnet af stabschefen for den amerikanske hær og inspektøren for den vesttyske hær. Her er altså ikke tale om et NATO-anliggende.

[Forsvarsministeren]

Jeg skal for fuldstændighedens skyld bemærke, at det således ikke drejer sig om en aftale mellem de to lande om nu at anvende fælles operative koncepter, men om et samarbejde, der kan føre til udarbejdelsen af koncepter for eventuel senere brug, nemlig for perioden 1995–2015.

Nogle tanker, der minder om de i Airland Battle 2000 indeholdte, men med mere begrænset sigte, studeres i NATOs langtidspanlægningsafdeling på grundlag af et oplæg fra SACEUR, altså den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa. Det drejer sig ligeledes om mulig brug af en ny konventionel teknologi i bekæmpelsen af fjendens anden angrebsbølge, opfølgings- og støttestyrker m.v. bag fronten, inden de kan sættes ind til forstærkning af den første angrebsbølge. Tanken er at kombinere evnen til at bekæmpe den første angrebsbølge med evnen til at forsinke, afbryde og i sidste ende forhindre fremrykningen af de opfølgende forstærkninger. Herved kunne det gøres mere troværdigt, at NATOs konventionelle forsvar vil lykkes, og en forøgelse af afskrækkelsen vil være følgen.

Ingen af de nævnte studier i NATO har været til behandling på det besluttende politiske niveau endnu, og det skal under alle omstændigheder indpasses i det omtalte brede konceptgrundlag, som ministrene har fundet nødvendigt for at bestemme den rette balance mellem det militært ønskelige og det politisk og økonomisk acceptable. Kun herigennem kan man få et overblik over, hvilken anvendelse der i fremtiden bør gøres af de nye teknologier, og få mulighed for at træffe de rette valg i tide. Danmark deltager som medlem af alliancen gennem sin faste repræsentation i NATO i arbejde af denne art i de forskellige relevante komiteer m.v., og hvad specielt angår NATOs behandling af Airland Battle 2000-studien, deltager 1 repræsentant for forsvarskommandoen i møderne i den pågældende arbejdsgruppe 2–3 gange om året.

Jeg skal endnu en gang understrege, at det igangværende arbejde på ingen måde vil ændre det forhold, at NATO aldrig vil være den første til at gribe til våben, og skulle NATO blive angrebet, vil dens formål være begrænset til at genvinde det tabte territorium og standse kampen, ikke at vinde fjendens territorium – også det sidste er værd at bemærke.

Som jeg også allerede har sagt, indebærer NATOs strategi imidlertid ikke, at fjendens territorium er urørligt også efter et angreb mod NATO. Alliancens krigsforebyggende funktion ville jo i så fald være temmelig urealistisk. Warszawapagten kan ikke være uvidende om, at NATO i tilfælde af krig vil søge at neutralisere fremrykkende forstærkninger og militære installationer bag fronten. Problemet i dag er udelukkende, om det konventionelle forsvar faktisk ville være i stand til at gøre dette, og lad mig sige, at opbygningen af et uhyre effektivt luftforsvar i Warszawapagten stadig mere begrænser NATOs kapacitet til en sådan indsats. Det er den slags sikkerhedspolitiske realiteter, der gør det nødvendigt at vurdere både doktriner for udkæmpelsen af en forsvarskamp og den teknisk/materielmæssige udvikling, og det har NATO selv sagt løbende gjort som en helt naturlig opgave.

Det er klart, at før der træffes reelle politiske beslutninger i NATO, må det også meget nøje overvejes, hvilke konsekvenser eventuelle teknologiske forbedringer af det konventionelle forsvar kan tænkes at få for gennemførelse af en effektiv våbenkontrol på grundlag af gensidige aftaler. På tilsvarende måde må man naturligvis også foretage en vurdering af, om visse våbentechnologier kunne give anledning til unødigt provokation. Endelig vil jo også de økonomiske aspekter af gode grunde komme til at spille en væsentlig rolle, ikke mindst for de små lande i alliancen.

Men så længe der ikke foreligger konkrete forslag, er det naturligvis ikke praktisk muligt at gå ind i overvejelser af den nævnte art. Meget afgørende er det imidlertid set med regeringens øjne, at den udvikling, der tegner sig, kan give os håb om mindre afhængighed af nukleare våben i NATOs forsvar. Alene det at kunne give afkald på en tidlig brug af atomvåben må være et væsentligt skridt i den rigtige retning, og derfor bør Danmark efter regeringens opfattelse nøje følge den igangværende udvikling på det teknologiske område og være åbent over for mulighederne for at hæve atomtærsklen.

Forhandling

Pelle Voigt (SF):

[Pelle Voigt]

Jeg skal takke ministeren for hans redegørelse og også for hans forsøg på at rydde op i den omfattende begrebsforvirring, mange i debatten om disse sager har gjort sig skyldige i. Men jeg mener ikke, det er tilfældigt, at der har været begrebsforvirring om, hvad der var strategi af det her, og hvad der var militære doktriner, hvad der var Airland Battle i det amerikanske feltregulativ, og hvad der var Airland Battle 2000, en overskrift, som jo findes på en lang række dokumenter osv. Jeg mener ikke, den forvirring er tilfældig, og jeg mener, tingene hænger sammen på mange måder.

Man kan, hvis man skal udtrykke det meget populært, sige, at NATO's strategi er en meget bred ramme, en kødpølse, som man kan putte mange forskellige ting i, og som stadig beholder betegnelsen kødpølse. Men indholdet kan være noget ganske andet end kød, og det kan skiftes ud, alt efter hvilke slagterispildprodukter man i givne situationer ønsker at slippe af med. Man kan putte forskellige militære doktriner ind i NATO's strategi, som på helt afgørende vis kan ændre ikke alene formen på strategien, men i allerhøjeste grad også dens indhold.

Det, som har foranlediget denne debat, er en sådan nyudvikling af militære doktriner, som under navnet Airland Battle nu er knæsat officielt som amerikansk doktrin i det amerikanske feltregulativ FM 100-5 fra 1982. Airland Battle-doktrinen kendetegnes bl.a. ved to begreber, nemlig udvidet slagmark og integreret slagmark. Den udvidede slagmark betyder, at man retter offensiver med dybe slag langt inde på fjendens område med det formål at ramme hans anden angrebsbølge, og begrebet integreret slagmark betyder, at alle våbentyper tages i anvendelse. Det vil sige, at det, der skal integreres, er brugen af atomvåben, af kemiske våben, af konventionelle våben og af elektroniske våben.

Vi mener, at Airland Battle-doktrinen med dens offensive, fremskudte forsvar og integreringen af atomvåben og kemiske våben i operationer dybt inde i fjendens bagland på mange måder betyder en farlig eskalering af spændingen mellem Øst og Vest.

For det første er doktrinen klart inspireret af offensive doktriner fra krige, der just ikke var et svar på angreb, men snarere rene angrebskrige eller i det mindste såkaldt forebyggende angrebskrige.

Hvis man ser i FM 100-5, henvises der igen og igen både til den tyske hærs erfaringer, den såkaldte Blitzkrieg, og især til det israelske forebyggende angreb på Egypten i 6 dages krigen i 1967. Uanset hvad hensigten måtte være med at opbygge sådan en doktrin og tilsvarende militær slagkraft, kan det ikke undgås, at Warszawapagten bliver nødt til at tage ind i sine overvejelser, at der rent faktisk kan være tale om angrebsforberedelser, om forberedelser til et første slag.

For det andet medfører ideen om den integrerede slagmark en alvorlig sænkning af atomvåbentærsklen, og det skal jeg illustrere ved at henvise til, hvordan den amerikanske hærs egne ledende strateger udlægger doktrinen i den amerikanske hærs officielle blad, Military Review. Her skriver oberst William G. Hanne i en omhyggelig gennemgang af de nye doktriner i Field Manual 100-5 i juni-nummeret 1982 bl.a.:

»I modsætning til 1976-udgaven af FM 100-5 vrimler 1982-udgaven med henvisninger til atomvåbenkrigsførelse og kemisk krigsførelse. Disse henvisninger handler ikke blot om, hvordan man beskytter sig imod den (skadebegrænsning), men tillige om, hvordan man med held udkæmper atomvåben- og/eller kemiske konflikter. Der skelnes ikke mellem førsteslag og gengældelse på atomvåbenarenaen, men i kemiske situationer er al brug fra de amerikanske styrkers side forudgrebet af førstebrug fra den modstående styrke – i overensstemmelse med den udtrykte amerikanske politik.

Den fremadskridende amerikanske doktrin siden 1976 som eksemplificeret i US Army's publikationer virkeliggør angrebets ånd som denne doktrins nøgleprincip. De to væsentligste feltregulativer, FM 100-1 og FM 100-5, udmaler både generelt og i specifikke detaljer, hvordan angrebets ånd vil blive brugt til at styrke hæren og gøre hæren i stand til at udføre sin pålagte mission. Og i overensstemmelse med angrebets ånd må intet våben, der i felten kunne gøre det muligt for hæren at gribe eller genvinde initiativet, overses eller afskrives i planlægningsforløbet.«

I de amerikanske militære planlægningskredse er man fuldt ud klar over, at USA's europæiske allierede ikke nødvendigvis deler den amerikanske begejstrede ubekymrthed for atomvåben og kemiske våben. Det kom-

[Pelle Voigt]

mer til udtryk i Hannes artikel med følgende ord:

»Man kan for øjeblikket inden for NATO se beviser på modvilje mod at acceptere det »integrerede« aspekt. Knæsættelsen af FM 100-5 med dens operationelle koncept og den integrerede slagmark vil stille USAs landstyrke og dens generelle accept af taktiske atomvåben og kemiske våben over for europæiske allierede (på *deres* territorium), som ikke for øjeblikket deler den samme grad af accept. Måske er det største problem, der konfronterer knæsættelsen af denne evolutionære ændring i amerikansk landkrigsførelse, det, som repræsenteres af de nuværende politiske og militære realiteter i Vesteuropa.«

Og lad mig slutte citatgennemgangen fra denne artikel med følgende citat:

»Integreringen af kemiske og atomvåbenildgivningsplaner indebærer i sig selv en bredere accept af disse ammunitioners ildkraft end nogen sinde tidligere.«

Han peger i sine konklusioner og i sin afslutning på artiklen på, at det vil være kriminelt, hvis USAs vesteuropæiske allierede ved at nedlægge politiske forbud mod disse våbens anvendelse bringer NATOs største landstyrke i en sådan situation, at man til disse operationer ikke kan anvende disse atomvåben og disse kemiske våben.

Fra forespørgernes side synes vi, at vi i Danmark fuldt ud skal leve op til den frygt, som her udtrykkes, for, om de vesteuropæiske allierede vil følge disse vanvittige planer og tillade dem iværksat i Europa, og jeg må sige, at det må vække dyb bekymring hos os, når vi ser, at også den danske forsvarskommando ikke alene har arbejdet med på disse planer, men oven i købet i Weekendavisen udtrykker sympati for disse planer og forsvarer dem. Det er ganske særlig betænkeligt, når man i FM 100-5 ser, at doktrinen udbredelse til hele NATO-området og herunder udtrykkeligt Danmark skal ske gradvis ved fælles udredninger, studier og øvelser, der til sidst uden om de politiske myndigheder knæsættes i felthåndbøger og i aftaler, såkaldte standardaftaler, mellem de amerikanske styrker og det danske militær.

I Vesttyskland er man allerede med undertegnelsen af det såkaldte Airland Battle 2000-koncept langt inde i denne udvikling. I Sydkorea foregår der i øjeblikket en stor mi-

litærøvelse, Team Spirit 1984, som er baseret på øvelse efter Airland Battle-principperne og tilsigter en sådan koordinering, noget, som også omtales i den pågældende Field Manual.

Vi mener ikke, at man kan tillade, at der foregår en sådan udvikling uden om offentlig debat, uden om politisk kontrol, uden om politiske beslutninger.

Jeg forstår – og her skal jeg henvise til Weekendavisen fra den 9. marts – at man i forsvarskommandoen mener, at hvis det ikke havde været for al denne presseomtale og debat på grund af konceptets offensive karakter, ville det være blevet vedtaget af militærkomiteen alene, fordi der ikke er noget politisk i det. Sådan udtaler man sig faktisk fra forsvarskommandoens side. Og samtidig udtaler den tidligere forsvarsminister, Søgaard:

»Som minister har jeg ikke fået underretning om, at en studie i en ny offensiv doktrin pågik. Hvis forsvarskommandoen i NATO er med til at planlægge, at Danmark skal deltage i et offensivt forsvar, så er man blevet politisk underløbet. Sådan en sag bør en minister underrettes om. Forsvarskommandoen burde fra starten have smidt konceptet på bordet for politikerne, så vi kunne feje det væk.«

Jeg skal sige, at forespørgerne er fuldstændig enige med den tidligere forsvarsminister, og jeg skal endelig for at understrege dette synspunkt på mine egne og hr. Albrechtsens vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til at iværksætte en bred offentlig debat om de omstridte nye militære doktriner i NATO, og til – indtil denne debat er tilendebragt og sagen på ny er behandlet i folketinget – at sikre, at Danmark ikke på nogen måde støtter eller medvirker til udviklingen af nye offensive doktriner som »det dybe slag«.

Samtidig pålægges regeringen at videreføre debatten om NATOs strategi, »det fleksible svar«, og den heri indeholdte mulighed for førstebrug af atomvåben.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

[Fjerde næstformand]

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se foran). Dette forslag indgår nu i debatten.

Lasse Budtz (S):

Der foregår i hele den vestlige verden for tiden en intens debat om NATOs fremtid, organisation, strategi og formen for det fortsatte vestlige samarbejde. Socialdemokratiet finder det derfor ganske naturligt, at vi også tager denne debat op i dette ting. Forespørgerne har måske, måske ikke, et specielt motiv til at ønske denne debat, men socialdemokratiet deltager under alle omstændigheder gerne, og det gør vi ud fra nogle ganske bestemte forudsætninger. Vi mener, at der ikke er noget alternativ til dansk medlemskab af NATO, men vi mener også, at der ikke må være nogen som helst tvivl om forsvarsorganisationens defensive karakter. NATO må aldrig være den første til at gribe til våben, som også den konservative forsvarsminister ganske som hans socialdemokratiske forgængere fremhæver det.

Danmarks indsats inden for denne defensive organisation må bygge på forsøgene på at modvirke faren for fortsat kaprustning, og dette kan selvfølgelig gøres på flere forskellige måder.

Vi er også glade for, at ministeren meget klart siger, at NATO ikke kan gennemføre forebyggende angreb. Skulle der være militære eksperter inden for organisationen, der alligevel forbereder planer for sådanne angreb, må den politiske kontrol skærpes og måske meget sandsynligt endda udvides, og det sidste vil vi da gerne tale med regeringen om. At man udarbejder planer for modangreb, efter at en eventuel fjende har startet et angreb, bør ikke kunne undre nogen, for ærlig talt: hvad i alverden skulle man ellers have forsvarsorganisationen til?

Vi har hørt meget om studier for ændrede strategier, men det helt afgørende er, at disse strategier må og skal dreje sig om, hvad NATO gør efter et angreb. At man vil forsøge at angribe en avancerende fjende i ryggen eller i det område, hvor næste angrebsbølge opstilles, forekommer umiddelbart indlysende. Derimod er det mindre indlysende, at man i fuldt alvor på planlægningsstadiet opererer med en hurtig indsættelse af taktiske atomvåben og kemiske våben. Denne planlægning

gør det endnu mere nødvendigt at sikre den mest omhyggelige politiske kontrol, for tanken om den begrænsede atomvåbenkrig og eventuelt den begrænsede kemiske krig lever åbenbart videre, skønt den må forekomme mange af os fuldstændig absurd.

I forsøg på at hæve atomtærsklen, det vil sige formindske faren for anvendelsen af kernevåben, foreslås det ofte, at vi alle skal opruste konventionelt, men det er mere end tvivlsomt, om dette er løsningen. Hvis der er kernevåbenmæssig balance, hvilket nu også den amerikanske præsident synes at mene, og der måske bliver konventionel balance, vil den angribende part formentlig være stærkt fristet til at bruge kernevåben straks fra en krigs begyndelse, men dette vil være begyndelsen til enden på alt. Hvis parterne viger tilbage for at benytte kernevåben, skulle de altså logisk set være parate til at bruge konventionelle våben, men er der ærlig talt ikke noget ligefrem perverst i den tankegang, at vi for at undgå atomvåben, hvilket enhver kan forstå, prøver at udtænke de mest raffinerede metoder til at dræbe hinanden med højt udviklede konventionelle våben? Jo, det er ærlig talt perverst, det er absurd, og svaret er, at der kun er én vej: gensidige forsøg på at forbedre det internationale klima, så vi kan komme i gang med reelle, konkrete forhandlinger om afspænding og nedrustning.

Med henvisning til de forskellige studier, der er blevet gjort, og som vi er blevet gjort bekendt med, først og fremmest selvfølgelig *Airland Battle 2000*, må man nok sige, at forhåbningerne om at kunne hæve kernevåbentærsklen uden tvivl vil vise sig at være en illusion, hvis de langtrækkende systemer placeres på begge sider. Hvis Vesten vil ramme modparten med såkaldte dybe slag efter et angreb, vil modparten formentlig meget hurtigt beslutte sig til at gøre nøjagtig det samme. Med stærkt avancerede konventionelle våben, f.eks. nye, meget træfsikre missiler med konventionelle sprænghoveder, vil ødelæggelserne kunne blive af et sådant omfang, at den angrebne part hurtigt vil blive fristet til at bruge kernevåben. Og hvordan skal man i øvrigt kunne kontrollere med sine observationssystemer, om det angreb, der nærmer sig, har konventionelle eller atomare sprænghoveder?

Når alt dette er sagt, skal det ikke afvises, at man ved internationale aftaler om det

[Lasse Budtz]

konventionelle forsvars omfang og art kan nå frem til en begrænsning af kernevåbenkrigens muligheder og faser, og der er da al mulig grund til at forsøge. Jeg kan i den forbindelse ikke tilbageholde en bemærkning om, at det er indlysende, at chancerne for at fastholde atomvåbenfrihed i et område er større ved etablering af kernevåbenfrie zoner end uden.

Det tyske socialdemokratiske parti, SPD, har udarbejdet en såkaldt strategi for resten af århundredet. Den går i korthed ud på, at man i Vesttyskland bør opbygge et konventionelt forsvar, der er nøjagtig så stærkt, at det skræmmer fjenden fra at angribe, også fordi det er et led i NATO-kæden, men samtidig nøjagtig så svagt, at den potentielle modstander ved, at man ikke kan bruge forsvaret til angreb. Det forekommer mig at være en meget tiltalende målsætning.

Fra mange sider efterlyses nytænkning. Vesttysklands forhenværende kansler, Helmut Schmidt, sagde for nylig, at den hidtidige vestlige forsvarsstrategi, det fleksible svar på et angreb fra Øst, har overlevet sig selv. Schmidt mente, at den eksisterende strategi indebærer en risiko for, at en konventionel krig på få dage udvikler sig til en atomkrig. Schmidts svar er flere konventionelle våben i Europa.

Partilederen Hans-Jochen Vogel mener, at Vestens mellemdistanceraketter i Europa øger faren for, at en konventionel krig udvikler sig til en atomar. Det gør vi også. Han mener, at øgede konventionelle styrker kan føre til en ikke-angrebspagt mellem Øst- og Vesteuropa. Det er muligt. Den skulle ledsages af en nedskæring af atomvåbnene. Her synes der i hvert fald at være en vis fornuft i en forøgelse af de konventionelle styrker, fordi den ledsages af politiske afspændingsinitiativer.

Willy Brandt taler om nødvendigheden af et større europæisk ansvar, der kunne modvirke risikoen for en fortsat kaprustning mellem Øst og Vest. Derved bliver vi jo ikke automatisk USAs fjender, siger Brandt. Og partiets generalsekretær, Glutz, taler om en rent defensiv, konventionel NATO-strategi. Endelig efterlyser eksperten Egon Bahr, hvad han og Olof Palme kalder den fælles sikkerhed. Man opnår kun sikkerhed i samarbejde med modparten, siger teorien. Det betyder, at hvis man i fællesskab søger sikkerheden, fremmer

man automatisk også afspændingen. Det er vi også enige i.

General Rogers taler om udvikling af nye konventionelle, men raffinerede teknologiske våben, der skulle holde atomvåbnene tilbage, og hans egne folk planlægger samtidig i dyb alvor indsættelse af kernevåben på et tidligt tidspunkt, ganske som russerne efter alle solemærker at dømme gør det.

En britisk studie skrevet af folk, der endog har marskalrang, er inde på samme spor som Rogers, men tilføjer, at en langsom optrapning af en krig fra konventionelle våben og taktiske kernevåben til længerevarende missiler med kernevåben er det rene nonsens, hverken mere eller mindre.

Den heftige debat om militære doktriner og formen for det fortsatte vestlige samarbejde fortsætter med vidt forskellige motiveringer, men stadig oftere fremsættes forslag om en større europæisk selvstændighed. Henry Kissinger har udarbejdet en omfattende plan. Robert McNamara opfordrer europæerne til at smide kernevåbnene ud. Den franske præsident og den tyske forbundskansler er parate til at genoplive den såkaldte vestlige union for at genskabe denne organisation som sted, hvor der kan føres en europæisk sikkerhedspolitisk debat.

Ideen er ikke fremsat, som nogle drilagtigt har påstået, for at holde f.eks. Danmark og Grækenland udenfor, men for at kunne forhandle uden amerikansk tilstedeværelse. Det gøres ikke for at bryde samarbejdet med USA, men for at give Europa eller rettere Vesteuropa større indflydelse på udviklingen. Så længe vi andre holdes omhyggeligt orienteret, må vi tage planerne til efterretning. Det er klart, at der ikke bør indføres et system med første- og andenklasses deltagere i det europæiske samarbejde. Heri er vi enige med udenrigsministeren.

I forbindelse med den internationale debat om NATOs fremtid og organisationens doktriner og strategi er det bl.a. fra den amerikanske regerings side blevet foreslået, at NATO skulle kunne indsætte styrker også uden for det egentlige NATO-ansvarsområde. For god ordens skyld skal det gentages, at dette afviser socialdemokratiet definitivt og kategorisk. Hvad vi derimod hilser velkommen, er debatten om disse vigtige problemer og den sikkerhedspolitiske situation, som den har udviklet sig og er under udvikling.

[Lasse Budtz]

For socialdemokratiet er NATO ikke et mål i sig selv, som det i mange år har været fastslået i vort partiprogram. Men vi ser ikke noget alternativ, så længe der ikke er tvivl om, at organisationen er klart defensiv.

Socialdemokratiet kan finde mange positive tanker i det forslag om motiveret dagsorden, som SF og VS har fremsat. Også vi ser meget gerne denne utrolig vigtige debat ført videre både inden for og uden for tinget. Men som bekendt er SF og VS ikke tilhængere af Danmarks fortsatte deltagelse i NATO-samarbejdet. Det er vi, og det vil vi gerne, i hvert fald indirekte, fastslå, samtidig med at vi mener, det er vigtigt at fastslå, at NATO for os og også i virkeligheden er defensiv. På socialdemokratiets vegne skal jeg derfor tillade mig at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget bekræfter, at Danmarks medlemskab af NATO nu som før bygger på, at NATO er en forsvarsalliance af defensiv karakter,

går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår i forhandlingerne.

Houe (KF):

På de fire regeringspartiers vegne skal jeg fremsætte følgende kommentarer.

Den forespørgsel, vi debatterer, drejer sig jo om militær strategi. Egentlig er det forkert kun at tale om militær strategi. Den skal jo først virke, når krigen er brudt ud. Vi burde måske også inddrage hele den krigsforebyggende strategi, som praktiseres hver dag året igennem. Det kan være spørgsmål om forbud mod eksport af know-how m.v. Det kan være energiforsyningsproblemer og meget andet.

Skulle det forfærdende ske, at NATOs militære potentiel efter et angreb må tages i anvendelse, er vi ovre i den rent militære strategi. Det vil altid for en nation eller alliance være nødvendigt at overveje på forhånd, hvordan man kan og bør reagere på et fjendtligt angreb. Vil man føre en henholdende kamp med deraf følgende afståelse af landområde til fjenden? Vil man bide sig fast

og risikere, at fjenden går gennem ens egne linjer og nedkæmper forsvareren fra dennes bagland? Eller vil man, hvis muligheden foreligger, rette udslættende slag mod fjendens reservestyrker og/eller hans forsyningsveje og forsyningsinstallationer? Disse muligheder og mange andre må nøje studeres.

Når talen er om militære operationer og taktik, drejer det sig om de nær ved fronten foregående aktiviteter. Strategier drejer sig derimod om mulige angreb på fjendtlige installationer såsom industrier, baser, kommunikationscentre og meget andet langt inde på fjendens territorium.

NATOs strategi har altid været defensiv. NATO vil altså ikke indlede nogen krig mod noget land. Bliver et NATO-land angrebet, er det alliancens pligt at komme den angrebne til hjælp, og hvis krigen derved udvikles til et omfattende foretagende, må det være enhver militær- og civilledelses pligt at ud tænke løsninger, som kan bringe krigen til ophør, og, hvis dette ikke lykkes, da at gøre dens virkninger mindst mulige for mennesker og materiel.

Der er altså intet nyt i, at man på højt plan tilrettelægger strategier, og at disses indhold tid efter anden revideres. Der er heller intet nyt i, at SF og VS ikke anerkender disse elementære studier over, hvordan krig undgås. NATO har ikke siden oprettelsen i 1949 været i krig, men skal NATO fortsat være krigsforebyggende, må alle nye tanker og ideer til imødegåelse af fjendtlige angreb naturligvis nøje studeres. Det kan aldrig være anderledes.

Ud over det her nævnte kan de fire regeringspartier tilslutte sig alle punkter i forsvarsministerens indlæg, og vi tager afstand fra forespørgernes dagsordensforslag.

Stinus (RV):

Baggrunden for dagens forespørgsel er de forlydender, som er kommet frem om planer om en ny NATO-strategi, og som forsvarsministeren i sin redegørelse i dag har forsøgt at kaste lys over.

Der er i sig selv intet mærkværdigt eller nødvendigvis foruroligende ved, at man inden for NATO skulle overveje en ændring af strategien. Det er sket før, og det gør man i øvrigt løbende under hensyntagen til situationen. Men når der foregår overvejelser som

[Stinus]

dem, der blev omtalt i Weekendavisen den 24. februar i år, den såkaldte Airland Battle 2000-plan, er der grund til at være bekymret og på vagt, også efter forsvarsministerens redegørelse.

Selv om forsvarsministeren allerede i Berlingske Tidende den 25. februar 1984 forsikrede, at NATOs strategi lægges af politikerne, og at den bygger på et defensivt forsvar, må vi være enige med Weekendavisen, som i indledningen til sin artikel skrev:

»Den militære debat om at give NATOs forsvarsdoktrin et indhold, som svarer til de udfordringer, som alliancen kan blive udsat for i sidste halvdel af dette århundrede, er ved at løbe fra politikerne.«

Dette er på en måde, i hvert fald i første omgang, for os langt alvorligere end det konkrete indhold af Airland Battle 2000-planerne.

General B. E. Amler udtalte som fungerende forsvarschef den 25. februar 1984, ligeledes til Berlingske Tidende, at Airland Battle 2000 ikke er andet end en rapport fra en studiegruppe, og at den udtrykker et sæt ambitiøse overvejelser og tanker, som nogle unge mennesker har gjort sig om en fremtidig krig i teknologiens tegn. Men naturligvis kendes den af danske officerer, sagde general Amler.

Helt så naturligt var det ikke for den tidligere, socialdemokratiske forsvarsminister, hr. Søgaard, som til Berlingske Tidende udtalte, at hvis danske militærfolk giver sig af med den slags projekter, er det ikke i overensstemmelse med dansk forsvarspolitik. Hr. Søgaard sagde også ved den lejlighed, at han ville tage spørgsmålet op med forsvarsforligets øvrige partier, og at vi endelig må have fat i forsvarskommandoen.

Det radikale venstre er glad for, at hr. Søgaard har følt, at det var nødvendigt at tage spørgsmålet om det, der er kommet frem om Airland Battle 2000, op med de andre partier, som er med i forsvarsforliget, og over for forsvarskommandoen, og vi er meget interesserede i at få at vide, hvad hr. Søgaard har fået ud af disse drøftelser.

Folketinget skal senere i dag tage stilling til et forslag til folketingsbeslutning om øget parlamentarisk-demokratisk kontrol med Danmarks deltagelse i NATO. Jeg skal ikke her foregribe diskussionen om dette forslag, men dog understrege, at for det radikale ven-

stre er den parlamentariske kontrol, folketings kontrol med Danmarks deltagelse i NATO, af afgørende betydning. Det er politikerne, som skal fastlægge NATOs strategi, også danske politikere, og det skal vel at mærke ske på en sådan måde, at hverken militære planer eller en våbenteknologisk udvikling gør politikerbeslutningerne illusoriske. Det, der er kommet frem om Airland Battle 2000-planen, tyder på, at noget sådant let kan ske, og forsvarsministerens redegørelse i dag har ikke beroliget os.

Forsvarsministeren kan naturligvis, som kontorchef Wahl allerede gjorde det i Weekendavisen, hævde, at det er normalt, at sådanne sager starter i NATOs militære afdeling, og når et færdigudviklet koncept ligger klart, bliver det sendt videre til den civile side, så man i hovedstæderne kan tage politisk stilling til forslaget. Indtil da er det, udtrykt med kontorchef Wahls ord, en rent militær sag.

Det, der indtil nu er kommet frem om Airland Battle 2000, er imidlertid så foruroligende, at det ikke kan forblive en rent militær sag. Der er kommet så meget frem, at der nu må gives udtryk for politiske meninger om forslaget, og hvis sådanne meninger udtrykkes på et forkert grundlag, må forsvarsministeren drage omsorg for, at et rigtigt grundlag tilvejebringes. Det radikale venstre kan ikke være tilfreds med henholdende bemærkninger om, at der blot har været tale om nogle unge menneskers ambitiøse antagelser og tanker i en studiegruppe.

Ifølge de oplysninger, som er kommet frem, er der tale om en ny operativ doktrin baseret på de nyeste tekniske og organisatoriske fremskridt. Den nye doktrin tager som udgangspunkt, at krig skal kunne vindes ved hurtige offensive operationer dybt inde på fjendtligt territorium, og den opererer med brug af både kemiske, atomare og konventionelle våben.

Der er efter det radikale venstres opfattelse ingen grund til at vente med en drøftelse af disse planer, indtil de oversendes til den civile side. De bør manes i jorden straks. Der er absolut ingen grund til, at NATO-officerer, inklusive danske, bruger tid og penge på studier, som lægger den slags planer til grund. Det bør den civile side, det vil sige politikerne, folketetinget – uanset om det, der er kommet frem om sådanne planer, er rig-

[Stinus]

tigt eller forkert – klart og utvetydigt lade både vor egen forsvarskommando og NATO forstå.

Det radikale venstre udelukker ikke, at NATO-strategien skal ændres. Vi ser endda et behov herfor, men det går i en ganske anden retning end Airland Battle 2000. Det bliver der i øvrigt lejlighed til at drøfte senere i dag.

Ifølge de oplysninger, der er kommet frem om Airland Battle 2000, bevæger planerne sig også langt uden for NATOs geografiske mandat. Det er i god overensstemmelse med nylige udtalelser af den amerikanske forsvarsminister, Caspar Weinberger, som har fastslået – her citeret fra Berlingske Tidende den 9. marts – at »NATO må forberede og planlægge fremskudte aktioner uden for Europa for at kunne forsvare Europa mere effektivt end blot langs NATO-landenes grænser«.

Den amerikanske forsvarsminister giver her udtryk for synspunkter, som ikke alene er i overensstemmelse med Airland Battle 2000-doktrinen, men rækker langt ud over det fundament, hvorpå hele NATO-samarbejdet bygger. Det kan vi ikke forholde os politisk passivt eller ligegyldigt til. Dette er ikke, heller ikke på det forberedende stade, et rent militært spørgsmål, så for det radikale venstre er det ikke nok, at forsvarsministeren, som i går i spørgetiden, affærdigende siger, at dette bygger på rene spekulationer, og at der ikke er nogen planer, og at NATOs ansvarsområde er defineret. Den amerikanske forsvarsminister er jo ikke en hr. hvem som helst.

Atlantpagten er en forsvarsalliance. Det er vigtigt at understrege dette ikke blot over for NATO-landenes egne befolkninger, hvor der kan være behov for det nu og da, men også over for den potentielle angriber, Sovjetunionen, og dens allierede. Allerede i dag har det radikale venstre sine stærke tvivl om, at NATO af Sovjetunionen og dens allierede opfattes som en forsvarsalliance. Vi tror faktisk, at Sovjetunionen er akkurat lige så bange for USA og NATO, som vi er det for Sovjetunionen og Warszawapagten. Det er denne gensidige frygt, som er selve baggrunden for den vanvittige oprustning, der finder sted, og ingen af parterne er parat til at anerkende, at den anden parts frygt er berettiget, endsigse begrundet.

Hvordan tror man at en ny NATO-doktrin, som vil sætte NATO i stand til at udføre offensive aktioner et godt stykke inde i Østeuropa, bliver opfattet af Sovjetunionen og af de øvrige Warszawapagtlande? Den vil givetvis øge frykten og helt sikkert være med til at øge den samhörighed inden for Warszawapagten, som måske ellers ikke er så stærk endda. Er det, hvad vi ønsker at være med til? Og så kan vi nok så meget sige, at NATO er en forsvarsalliance. Det er ikke uden betydning, hvordan den opfattes hjemme og ude.

Derfor skal vi have debatten om disse planer – tanker, skitser, overvejelser, eller hvad det nu er – om en ny, offensiv strategi for NATO nu i løbet, så de kan blive manet effektivt i jorden, så de militære kræfter, som måtte være interesserede i deres videre udvikling, forstår, at det ikke vil være til nogen nytte at fortsætte, kun tidsspilde og endda farligt tidsspilde.

Vi har i det radikale venstre en vis aversion mod grupper, som inden for NATO sidder og lægger planer. Det skal ikke overses, at det netop var en mindre planlægningsgruppe, den såkaldte High Level Group, som af forsvarsministrene i NATOs atomplanlægningsgruppe i efteråret 1977 fik til opgave at udforme moderniseringsplaner for INF-våbnene i Europa, og at det var rapporten fra denne gruppe, som den 12. december 1979 førte til NATOs ulyksalige dobbeltbeslutning. I den 2-årige forberedende fase, som gik forud for den endelige beslutning, blev folkettingen ikke inddraget i nogen form for orientering eller diskussion. Folketinget fik i realiteten kun mulighed for at tage stilling til en fuldført kendsgerning. Det ønsker det radikale venstre ikke skal ske igen.

I øvrigt kan denne tys-tys-måde at planlægge på kun være med til at undergrave den folkelige opbakning bag NATO-samarbejdet, hvilket ikke er uden betydning i et demokratisk samfund.

Thoft (SF):

Må jeg som ordfører for SF takke forsvarsministeren for redegørelsen. Jeg bemærkede, at forsvarsministeren på disse 14 dage på dette punkt er blevet mere nuanceret. Vi fik dog i dag en lille smule at vide om de nye strategier.

[Thoft]

Hver eneste gang der sker noget nyt på forsvarsområdet, er forsvarsministerens og militærets taktik den samme. Det gælder, enten der er tale om ny strategi, eller der er tale om forstærkningsaftaler eller forhåndsoplagring af materiel. Fremgangsmåden er som følger: først indøver man en ny og lovløs praksis under iagttagelse af absolut tavshed. Hvis det uheldige skulle ske, at den nye praksis opdages og offentliggøres, benægter de såkaldt ansvarlige det, lige indtil vi andre står med alle beviserne i hænderne, og så erkender man kun det, vi er i stand til at bevise.

Det næste skridt er, at den ulovlige praksis gøres lovlig. Det sker ved, at man fortolker den ulovlige praksis som liggende inden for allerede aftalte rammer. Og hvis det så kritiseres, svarer de såkaldt ansvarlige, at der jo ikke er noget nyt i sagen. Det er bare en hævdevunden praksis, som nu bliver skrevet ned.

På den måde bruger ministeren den informationspligt, han har over for dette ting, til det modsatte af information, til misinformation. Den offentlige debat undgås, kritikerne sættes i bås, først fordi de ser spøgelse, som der ikke er begrundelse for, og bagefter fordi de er nogle underlige kvævulanter, der ikke vil affinde sig med tingenes tilstand, som den jo har været længe. Undervejs kan man jo altid, sådan som også udenrigsministeren gør det i dag i Berlingske Tidende, krydre angrebene på kritikerne med, at de nok er skjulte agenter for russerne, eller også har de ikke fået deres oplysninger om den ulovlige praksis på lovlig måde, og det har jo lige netop været fremgangsmåden i sagen om den nye NATO-strategi. Forfalskningen af samtidshistorien sættes på den måde i system efter bedste totalitære mønster.

NATO har længe ikke bare drøftet, men også skrevet og udsendt communicateer, planlagt og arbejdet efter de nye »slå dybt«-doktriner, som arbejder med et såkaldt offensivt fremskudt forsvar. Klavs Birkholm har i Information i går på udmærket vis redegjort for disse ting.

Våbenproducenterne er langt fremme med de våben, som skal understøtte den nye strategi, og amerikanerne og tyskerne har allerede gjort den nye strategi til gældende strategi på det mellemeuropæiske område. Den amerikanske håndbog i den nye krigsførelse er

udarbejdet, osv., osv. Men i lille Danmark står vores forsvarsminister på folketingets talerstol og hævder, at der ingen ny strategi er på vej, men selvfølgelig kan NATO lave offensive operationer, har vi fået at vide i dag. Når Warszawapagten kan lave offensive operationer, siger forsvarsministeren, så er det, fordi de har en kampevne, der langt overstiger det, der er nødvendigt til rent defensive formål. Jeg kan forestille mig Warszawapagtgeneraler stå og sige fuldstændigt det samme om de nye NATO-doktriner: NATO har en kapacitet, som rækker ud over det, der er nødvendigt til rent defensive formål. Ja vel, siger forsvarsministeren, men det er i orden, at man foretager et angreb, når de andre først har foretaget et angreb.

Der er så problemet med den militære mistæksomhed. Af den amerikanske felthåndbog FM 100-5, som jo har været citeret en del, skal jeg citere nogle få afsnit, nemlig kapitel 1, side 5 – i min oversættelse:

»Airland Battle, altså luft- og landslaget, vil domineres af de styrker, som genvinder initiativet, og som med angreb langt i dybden og beslutsom bevægelse er i stand til at ødelægge modstanderens evne til at kæmpe og organisere sig i dybden. Ved at udvide slagmærken og integrere konventionelle, atomare, kemiske og elektroniske midler kan styrkerne udnytte fjendens sårbarhed maksimalt. Slaget omfatter såvel nærkamp som kamp mod de styrker, der nærmer sig fra fjendens baglinje. Hvis USA kæmper på denne måde, kan vi hurtigt begynde offensive aktioner med indsættelse af luft- og landstyrker og dermed afslutte kampen på vores betingelser«.

Senere i den samme felthåndbog, i kapitel 2, side 3, er det anført:

»I Airland Battle-doktrinen samarbejder både vore konventionelle styrker og, når tilfælde er givet, vores atomare styrker og kemiske styrker. Dette gælder også vores operationer sammen med andre grene af forsvaret samt allierede styrker.«

Her kommer Danmark altså ind i det.

I kapitel 17 i den samme håndbog, som handler om strategiens anvendelse i NATO, hedder det om Nordregionen af ACE, altså Allied Command Europe:

»Nordregionen af Europakommandoen omfatter militære styrker i Vesttyskland, Norge og Danmark. Hver nationale styrke

[Thoft]

kan operere uden for sit eget territorium, men hvert NATO-land beholder suveræniteten inden for de nationale grænser og kontrollerer således politisk, civil og økonomisk aktivitet«.

Jeg bemærker, at den militære suverænitet er glemt i den amerikanske håndbog. Bare nu de amerikanske styrker, som måtte komme os til hjælp, har læst ministerens fremhævelse af, at Danmark fortsat har den fulde suverænitet, også den militære. Nå, nok om det.

Forleden dag, da vi drøftede atomvåbenfrihed i Danmark i både krise og krig, fik vi af ministeren forklaret, at et af problemerne ved fra dansk side at sige nej til atomvåben under alle omstændigheder var, at så måtte forskellige dele af NATO-systemet kæmpe under forskellige doktriner. Ja lige netop. Og når storebror USA er i gang med at ændre sin doktrin, hvordan vil det så gå lille Danmark, når to forskellige forsvarskoncepter går dårligt sammen? Ja, vi vil selvfølgelig måtte justere vores doktriner i overensstemmelse med USA.

Derfor er det så vigtigt, at den politiske indflydelse i denne sag kommer ind på et langt tidligere tidspunkt i beslutningsprocessen, end ministeren havde tænkt sig, for kommer vi ikke ind på et tidligere tidspunkt, får vi i dette ting ingen mulighed for at påvirke beslutningerne.

Ministeren har selvfølgelig lov' at mene, at det er den rigtige vej at gå at integrere og lave Airland Battle-doktrin osv. Jeg er uenig i den udvikling, men jeg vil påstå, at vi allerede er langt på vej i denne udvikling, og det er uhæderligt, og det er udtryk for enten foragt for folketinget som institution eller for medlemmernes intelligens at påstå, at vi ikke er på vej i denne udvikling.

Må jeg til sidst kommentere den socialdemokratiske dagsorden meget kort. Den minder mig om besværgelsen: Jorden er flad, Jorden er flad, Jorden er flad. Gentager man det længe nok, kan det da godt vise sig, at Jorden til sidst viser sig for den, der siger det, som værende flad. Den socialdemokratiske dagsorden siger ikke; at Jorden er flad, den siger: NATO er defensiv, NATO er defensiv, NATO er defensiv. Jeg håber, at det virkelig hjælper.

(Kort bemærkning).

Houe (KF):

Efter en drøftelse af det af hr. Lasse Budtz på socialdemokratiets vegne fremsatte forslag om motiveret dagsorden kan jeg meddele, at de fire regeringspartier kan stemme for den af socialdemokratiet foreslåede dagsorden.

Arentoft (FP):

Oberst Helge Kroons artikel i Militært Tidsskrift er snart velkendt og er vel også medvirkende årsag til denne debat om en ny NATO-strategi. Først var det måske lige klogt at definere ordet »strategi«. Strategi er det samme som planlægning. Der er mange, der forveksler »strategi« og »taktik«. Taktik – i modsætning til strategi, altså planlægning – er udførelsen af de planer, man har.

Der er ingen grund til her at gennemgå den trussel, der er for Danmark ved vores beliggenhed. Jeg har sagt det før: vi kan jo ikke flytte Danmark, og det gælder om, at vi holder balancen, altså styrkeforholdet mellem Øst og Vest. Det gælder også om, at den afskrækkelse, der ligger deri, bliver på et sådant plan, at ingen tør begynde. Man må vel også sige, at siden vi kom ind i NATO, kom der faktisk en vis form for dybde i dansk forsvar.

Vi ser ikke noget odiøst i, at man således planlægger blandt dem, der har forstand på tingene. At man gør noget sådant, sker jo i alle andre forhold. Man har produktudvikling i enhver stor virksomhed; der sidder nogle eksperter og arbejder med tingene, derefter bliver det forelagt ledelsen eller bestyrelsen, og derefter finder man ud af, om man vil markedsføre på den måde, der er anført, eller om man vil finde en anden måde. På tilsvarende måde gælder det her.

I forbindelse med det, man taler om, Airland Battle, er der altså nogle folk, som har arbejdet med disse ting, men det er ikke fremlagt til beslutningstagen for politikerne. Der er desværre sket det, der sker mange gange. Hvor tit oplever vi ikke i de tidlige radioaviser, at man har afæsket en politiker en udtalelse om et eller andet spørgsmål, der pludselig er dukket op i aftenens eller natten løb, og vedkommende politiker tør ikke sige helt klart: »Det vil jeg ikke udtale mig om, for jeg kender ikke sagen«. I mange tilfælde hører man sådan en søvnlug morgenstemme, der kommer med et eller andet, og i

[Arentoft]

mange tilfælde låser en sådan politiker sig fast. Derfor er det uheldigt efter min mening, når pressen kommer for tidligt ud og man begynder at tale om tingene, før man egentlig ved, hvad det er, det drejer sig om.

Airland Battles idé er den, at hvis der sker et angreb, skal der føres nogle styrker frem til at foretage dette angreb, men disse styrker skal umiddelbart efter have forsyninger frem, de skal eventuelt have yderligere styrker frem og den slags ting. For at forhindre, at disse styrker kommer frem, har man i sinde faktisk at tage dem på sengekanten, altså inden de overhovedet er kommet frem. Det er vel i og for sig en fornuftig tankegang. Så kan det ikke nytte noget, at man siger: her går NATO's grænse, og vi kan ikke gøre noget som helst, vi skal bare stå her bag ved vores grænse og sige: nu kan de andre samle alt, hvad de vil, på den anden side, og så kan de bare komme an. Vi er selvfølgelig nødt til også at tage dem derovre, hvis de har startet med at foretage et angreb.

For NATO er som sagt en forsvarsalliance, og det skal vi understrege ved hver eneste lejlighed. Hvis man tænkte sig det modsatte, at NATO foretog et angreb, ville hele ideen bag NATO falde sammen. Ideen er netop, at et angreb på et NATO-land er at betragte som et angreb på alle 16. Men hvis et af NATO-landene foretager et angreb, så er der ingen af de andre NATO-lande, der er forpligtet til at støtte det angribende NATO-land. Det må være helt krystalklart for alle.

Sker der sådan et angreb på et NATO-land, og det kan jo ske f.eks. på Norge, måske gennem Finland, det kan ske på Danmark, måske gennem Sverige, det kan ske på Nordtyskland – der er formentlig ikke så store muligheder for et landangreb nede i Centraleuropa på grund af bjergene – så træder NATO i kraft med det samme.

I en kronik i Frederiksborg Amts Avis den 9. januar 1984 skriver konsulent i hjemmestyrket Jens P. Petersen under overskriften »Midt i en skændig debat om NATO's fremtid« bl.a. følgende, som jeg gerne vil have lov at citere:

»Danske politikere viser nu svaghed under førerskab af de socialister, der fra SF, VS og kommunisterne altid har villet det vestlige samarbejde til livs. Den europæiske socialistiske bølge med fredsbanneret oppe og underlagt rakethysteriet er blevet hverdagskost,

og således splittes et dansk sammenhold, der i 35 år var selvfølgeligt.«

Det er så rigtigt, som det er skrevet, og jeg fatter simpelt hen ikke, hvor SF, VS og kommunisterne vil hen. Er målet at få Danmark ind under jerntæppet? Ønsker vi de tilstande, der hersker bag jerntæppet, altså i Sovjetunionen og i satellitstaterne? Nej, det tror jeg ikke på.

I debatten sidste torsdag var jeg inde på begrebet psykologisk krigsførelse og psykologisk forsvar. Det er helt klart, at det er et mål for de nævnte partier at så splid imellem politiske partier, imellem befolkningsgrupper, og på den måde bygger man på frygten. Den udnytter man groft for at sige det ligeud. Det er hjemmestyrkeskonsulent Jens P. Petersen også inde på i den nævnte artikel, hvor han siger:

»Lad det da være fastslået og aldrig glemt fremefter, hvad præsident Kennedy sagde i et stort øjeblik, da fremtiden skulle tegnes med klare streger:

»Vi har intet at frygte uden frygten selv.«
Det er jo det, der også på andre måder udtrykkes som, at den, der er bange, har tabt på forhånd.

Herefter mener jeg ikke, at der kan siges meget mere i denne sag. Men jeg vil gerne sige med hensyn til de to dagsordener, at vi afviser den af SF og VS foreslåede dagsorden; derimod vil vi med stor glæde stemme for den af socialdemokraterne foreslåede dagsorden. Når jeg udtrykkelig siger med stor glæde, er det, fordi vi her er tilbage til den situation, vi havde for et par år siden, hvor der er et bredt, stort flertal med landets største parti med omkring NATO og dermed Danmarks forsvar og Danmarks sikkerhed. Det synes jeg er en meget, meget stor begivenhed, som gør, at denne dato vil indgå i Danmarkshistorien, var jeg lige ved at sige; i alt fald er det en skelsættende dag. Det vil også være et helt klart signal ud til omverdenen og til vore NATO-partnere om, at nu er Danmark et troværdigt NATO-medlem.

Albrechtsen (VS):

Jeg kan sige til hr. Arentoft straks og til andre, der har rejst tvivl om vore hensigter, at vor hensigt er den ganske enkle at undgå krigen. Mere er der for så vidt ikke at sige om vores hensigter.

[Albrechtsen]

Denne sag er jo en sag om en uhyggelig ny udvikling i NATOs doktriner, en sag om manglende demokratisk kontrol med militæret og en sag om en minister, der konsekvent misinformerer folketingset. Vi ved, at højstående militærfolk fra NATOs medlemslande i maj mødes i Bruxelles for at lægge sidste hånd på det nye koncept om det offensivt fremskudte forsvar eller det såkaldte »dybe slag«, udarbejdet på grundlag af Airland Battle 2000. Forsvarskommandoen afleverer allerede i denne måned sine sidste kommentarer til NATOs nye operative og taktiske koncept.

Disse oplysninger har vi ikke fået af forsvarsministeren, nej, tværtimod, de var faktisk ikke kommet frem, havde det ikke været for det voldsomme røre, som oberst Helge Kroons oplysninger rejste, og som fik en række journalister, aviser og politikere osv. til at forfølge sagen. Jeg vil vende tilbage til spørgsmålet om ministerens rolle og den manglende demokratiske kontrol med militærets planer, men først vil jeg sige noget om disse dødsensfarlige og afgjort aggressive ting, som er undervejs.

Ministeren har jo gjort et energisk forsøg på at forklare os, at Airland Battle-doktrinen bare er studier om mulige forhold engang ud i fremtiden. Disse forsøg på at misinformere os er mislykkedes. Vi ved nu med sikkerhed, at den amerikanske hær i august 1982 blev underlagt Airland Battle-doktrinen, der er indarbejdet i den såkaldte Field Manual 100-5. Den gælder også for de amerikanske styrker i Europa og i Mellemøsten – og i Korea for den sags skyld, som det har været nævnt. Dermed er denne doktrin for den amerikanske krigsførelse i realiteten også påtvunget de NATO-styrker, der skal operere sammen med de amerikanske styrker.

Heroverfor står forsvarsministerens forklaring om, at den amerikanske Field Manual ved eventuel anvendelse på NATO-område tilpasses NATOs politiske retningslinjer og procedurer. Jeg kan henvise til svar på spørgsmål nr. S 264. Det er i sandhed ikke noget særlig klart svar. Jeg har bl.a. spurgt forsvarsministeren, hvordan det kunne tænkes, at amerikanske styrker i Europa, herunder eventuelle fly- og forstærkningsstyrker til Danmark, kan kommanderes efter den offensive Field Manual, samtidig med at andre europæiske styrker kommanderes efter andre

doktriner, samtidig med at danske styrker kommanderes efter en defensiv doktrin. Forsvarsministeren har ikke besvaret disse spørgsmål. Sagen er også den enkle, at noget sådant ikke kan lade sig gøre. Når de amerikanske styrker i praksis allerede følger Airland Battle-doktrinen, vil USA selvfølgelig også forlange, at f.eks. de danske styrker følger samme doktrin.

Det er ikke bare teori, dette her. Det vesttyske forsvar har allerede i praksis påbegyndt indøvelsen af den nye doktrin. Politiken kunne den 11. marts 1984 oplyse, at en vesttysk panserbrigade i september sidste år sammen med amerikanske styrker deltog i en øvelse på grundlag af Airland Battle-doktrinen. Det ligger også i uskøn forlængelse af den aftale vedrørende det videre arbejde ud fra Airland Battle 2000, som er indgået mellem den vesttyske og den amerikanske hær.

I Danmark kunne Ekstra Bladet oplyse den 20. marts i år, at forsvarrets oplysnings- og velfærdstjeneste allerede er gået i gang med at afholde kursus for officererne under emnet »NATOs ny strategi«.

Uanset alle ministerens misinformationer er realiteten altså, at USAs og NATOs militære afdeling i den allernærmeste fremtid har tænkt sig at gøre den nye doktrin til NATOs doktrin.

Det er i allersidste øjeblik, at dette spørgsmål kommer til offentlighedens kendskab og til debat her i folketingset. Det er afgørende vigtigt at få standset dette.

Den nye doktrin bygger på tanken om det dybe slag. NATO-styrkerne skal ikke længere nøjes med at forsvare grænserne, men skal allerede tidligt i en konfrontation gennemføre dybe slag inde på modpartens territorium og lamme modpartens evne til at føre styrker frem. Der skal bruges en ny, avanceret teknologi, der afgørende vil sænke den såkaldte atomtærskel, hvor mennesket skelner mellem atomare og konventionelle våben. Der opereres med en integreret slagmark, hvor atomvåben, kemiske og konventionelle våben anvendes side om side og på et meget tidligt tidspunkt. Det understreges, at atomvåben ikke længere skal reserveres til brug, når de konventionelle styrker står med ryggen mod muren, men tværtimod skal bruges på et tidligt tidspunkt for at ødelægge modpartens muligheder for at reagere. Dette er en meget alvorlig skærpelse af USAs dødsensfarlige atom-

[Albrechtsen]

strategi, der bygger på muligheden for som den første part i en konflikt at anvende atomvåben.

Sammenfattende kan siges, at den nye doktrin fra første færd vil gøre hele Europa til én stor slagmark, hvor atomvåben, kemiske våben og konventionelle våben vil blive sat ind på lige fod fra første færd, og hvor det danske område som følge af fly- og forstærkningsaftalerne vil blive gjort til affyringsrampe for amerikanske angreb på Sovjetunionen og Østersøområdet – med det resultat, at danske områder på et meget tidligt tidspunkt vil blive ramt af atomvåben.

Det skal i øvrigt nævnes, at forsvarsministeren i et svar til mig har erkendt, at NATOs anvendelse af kemiske våben ikke kan udelukkes.

Jeg har ikke tid til at gå nærmere ind på de militærtekniske detaljer nu, men vil vende mig til spørgsmålet om den manglende demokratiske kontrol med militærets planer og ministerens rolle i denne sag. Ministeren har gang på gang benægtet, at disse planer var undervejs. Ministeren har dækket sig ind under, at NATOs overordnede strategi om det fleksible svar og det fremskudte forsvar ikke er ændret. Men realiteten er, at NATOs operationelle og taktiske doktriner er under hurtig ændring, og at forsvarsministeren konsekvent har misinformeret om dette forhold.

Forsvarsministeren tiltrådte på NATO-mødet i december 1982 den teknologiudvikling, som er forudsætningen for den nye offensive doktrin, og på samme ministermøde har man ifølge dagspressen besluttet at udarbejde skitser for slå-dybt-krigsførelse bl.a. i NATOs nordregion. Og forsvarsministeren må også hele tiden have vidst, at NATO i praksis gennem den såkaldte Rogersplan allerede har taget et stort skridt henimod det såkaldte offensivt fremskudte forsvar. Ministeren må have kendt til Field Manual 100-5 og dennes konsekvenser, ministeren må have haft kendskab til Det nordatlantiske Råds rapport om de nye doktriner.

Ministerens benægtelser og misinformationer kan kun forklares som et bevidst forsøg på at hindre den offentlige debat og den demokratiske kontrol med militærets og NATOs planer. Resultatet er, at militæret bliver en stat i staten. Dette må standses. Vi må ubetinget kræve, at disse skæbnesvangre be-

slutninger ikke skal kunne træffes i det dulgte.

Den demokratiske kontrol med militærvæsenet har aldrig været stor, det viser mange andre sager, f.eks. NATOs dobbeltbeslutning. Men i dag er sagen ganske enkelt den, at hvis ikke vi kan sikre den demokratiske kontrol med disse beslutninger, må vi regne med, at det hele ender med en altudslettende atomkrig.

Den vestlige militære tankegang bygger på den afsindige antagelse, at USA skulle kunne opbygge en styrke stor nok til at vinde en krig mod Sovjet. Hvis ikke militærapparatet bringes under kontrol, er der en stadig voksende risiko for, at militærapparatet vil afprøve denne vanvittige teori.

Forsvarsministeren har helt klart dokumenteret, at han står i vejen for en sådan helt vitalt nødvendig demokratisk kontrol, og regeringen bakker ham op. Derfor burde et flertal i folketinget nu gribe ind og sikre, at der ikke træffes disse beslutninger, uden at der forudgående har været fremlagt det materiale, som vi ved er undervejs. Vi ved, at der er skitser eller direkte konceptforslag på vej. Vi har ikke fået det oplyst af ministeren, men ved det bl.a. gennem oplysningerne i Weekendavisen. Jeg vil gerne spørge konkret – og jeg vil også gerne rette spørgsmålet til socialdemokratiet, som synes jeg, har fremsat en overordentlig skuffende dagsorden her i dag – om vi kan få sikkerhed for, om der er et flertal her i salen for, at disse konceptforslag – som er undervejs, og som i maj skal behandles i NATOs militære afdeling, har jeg forstået, og den danske forsvarskommandos indstillinger hertil, som allerede er undervejs i denne her måned – disse dokumenter vil blive fremlagt for folketinget, forinden der træffes nogen beslutning. Kan vi få denne konkrete sikkerhed?

Jeg forstod socialdemokratiets indstilling således, at man i et vist omfang ville arbejde for en øget politisk kontrol; man var også bekymret for den integrerede slagmark, for den tidlige anvendelse af atomvåben, men jeg forstod ikke, hvorfor man så ikke kunne stemme for den dagsorden, vi har fremsat, og som konkret sikrer, at der bliver en politisk kontrol med disse ting. Jeg vil altså gerne stille spørgsmålet både til forsvarsministeren og til socialdemokratiet: vil man sikre, at

[Albrechtsen]

disse koncepter bliver fremlagt, før der træffes beslutninger?

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

I mit første indlæg nævnte jeg psykologisk krigsførelse, hvor jeg mener, at målet for bl.a. VS er at skabe splid mellem de politiske partier. Hertil svarede hr. Albrechtsen, at målet for VS er at undgå krig. Det gælder os alle, det har VS altså ikke patent på. Men tror hr. Albrechtsen, at han undgår krig ved ensidigt at svække den ene side – oven i købet vores egen side?

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg bliver nødt til at gentage for hr. Arentoft, at det, som er undervejs, er en udvikling, hvor der – hvilket også socialdemokraterne, har jeg forstået, er enige med os andre om – lægges op til en tidlig anvendelse af atomvåben, noget, som også med sikkerhed vil føre til en eskalation, til en altudslettende atomkrig. Det er dette, der ikke må ske. Det er dette, som er vores eneste sigte med at rejse denne debat. Hr. Arentoft skal ikke stikke os alle mulige andre taktiske hensyn i skoene. Dette her drejer sig om, at vi befinder os i ellefte time, at vi befinder os i en situation, hvor oprustningen, spændingen, atomkrigstruslen er stadig voksende. Det er dette, vi skal arbejde imod; vi skal sikre, at dette ragnarok ikke udbryder. Det er vort eneste sigte med at rejse denne debat i dag.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Det er til hr. Arentoft, som var bange for, at vi ensidigt svækker den ene part og dermed stilles dårligere. Problemet er jo, at vi i forvejen har isenkram nok til at kunne udrydde den ganske verden adskillige gange. Jeg kan ikke se, at vi svækker nogen som helst ved, at vi f.eks. skærer 10 pct. af vores. Jeg har set, at en general har sagt 80 pct., men jeg var beskeden, jeg sagde dog kun 10 pct.

Problemet er, at den magtbalanceteori, som hr. Arentoft går ud fra, er et fupnummer, for balancen findes ikke – andet end som noget, vi skal opnå ved at ruste mere

op. Hvorledes denne oprustning skal føre over i sin modsætning, mangler hr. Arentoft at forklare folkettinget, for hver eneste gang vi taler om balance, så er det noget med, at vi skal ruste yderligere op.

Derudover har vi det problem, at USA og Sovjetunionen jo kræver balance mellem sig. Når USA er tilfreds, vil Sovjetunionen sige: ja men hvad med Vesteuropa, hvad med Australien, hvad med Kina, hvad med Japan, hvad med Korea? Dem må vi også indregne. Hvis Sovjetunionen er tilfreds, vil USA sige: ja men så har vi jo mindre. På den måde er balanceteorien et fupnummer, og hvorledes det skal kunne føre over i sin modsætning, nedrustningen, mangler hr. Arentoft altså at forklare os. Derfor er det, vi siger, at den eneste vej frem er, at nogen må være villige til at gå foran – løbe risikoen, måske, men den udvikling, der er i gang, er heller ikke risikofri.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Jeg tror, det var hr. Thoft, der før sagde, at man kunne blive ved med at sige, at Jordan er flad, den er flad, den er flad, så var der nok nogen, der ville tro på det på et eller andet tidspunkt. På samme måde kommer han nu frem med, at der er isenkram nok til at slå hinanden ihjel, jeg ved ikke hvor mange gange, 10–20 gange eller sådan noget, men én gang er imidlertid nok. Det er en af de gamle heste, der trækkes frem igen her, men det bliver det ikke mere rigtigt af.

Med hensyn til balancen siger hr. Thoft, at så skal man altså ruste op og ruste op og ruste op. Målet er, som jeg har sagt mange gange, at man fremfor at hæve dette balancepunkt får dette balancepunkt ned, men balancen skal holdes.

Over for hr. Albrechtsen vil jeg gerne understrege, at der er tale om en ny strategi, altså en ny planlægning. Der er kommet noget ud om denne planlægning, men den er ikke forelagt til politiske beslutninger endnu. Det er alt for tidligt et tidspunkt, vi overhovedet begynder at snakke om alt dette på, simpelt hen. Det skal serveres grydeklart for politikerne, for at de kan have et beslutningsgrundlag, og det er ikke forelagt for politikerne på noget tidspunkt endnu.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Vi har forsvarschef Knud Jørgensens ord for, at vi sagtens kunne skære 80 pct. af de vestlige atomvåben væk, uden at vi dermed rokkede ved den magiske balance, hr. Arentoft taler om. Der er altså vældige muligheder for at tage ensidige førsteskridt for at skabe den nødvendige tillid og komme i gang med den nedrustningsproces, som vi formentlig er enige om.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

De første skridt er taget fra NATOs side for længe siden. Man har taget over 1.000 atomladninger tilbage til USA. Det er sket.

Gert Petersen (SF):

Det er mærkeligt, som historien kan gentage sig. Nu oplever vi altså, at regeringspartierne kan nøjes med én ordfører, der bare har nogle ganske få kommentarer. Det minder mig meget om debatten, vi havde i maj 1979. Det er muligt, at ordføreren for regeringspartierne ikke rigtig kan huske den debat, men det er vi altså nogle der kan. Det var dengang, vi første gang i det danske folketing diskuterede opstilling af raketter i NATO-regie her i Vesteuropa. Den debat var fremprovokeret af socialistisk folkeparti, ellers havde vi da ikke fået den. Den daværende regering ønskede da ikke at lægge det ud til debat, før det var grydeklart, som hr. Arentoft sagde. Det var næsten grydeklart på det tidspunkt, men det skulle vi ikke have at vide. Under den debat var der to regeringspartier, det var dengang socialdemokratiet og venstre. De talte begge to – til forskel fra regeringspartierne nu – men jeg tror, de brugte 1½-2 minutter hver, de to ordførere. Debatten som helhed tog 2-3 timer, men regeringspartierne mente, at det var da noget totalt overflødigt at diskutere, hvorfor skulle man gøre det nu, så de klarede sig med 1½-2 minutter hver. De har formodentlig troet og regnet med, at gennem den arrogante optræden kunne de standse yderligere diskussion om den sag. Jeg tror nok, de må være blevet skuffet, for har der været diskussion om noget siden maj 1979, så har det været udstationering af raketterne. Jeg er helt overbevist om, at de re-

geringspartier, som nu arrogant prøver på at klare sig med bare nogle ganske få minutter i denne debat, vil få den samme smertelige oplevelse, som socialdemokratiet og venstre fik dengang.

Jeg er lidt ked af det i øvrigt for den socialdemokratiske ordfører. Det var hr. Robert Pedersen, som jeg efterhånden har fået en betydelig menneskelig respekt for, selv om jeg aldeles ikke er enig med ham. Jeg synes, at han har udvist en stor konsekvens og rankhed i modsætning til visse af sine partifæller, der åbenbart svajer som siv i vinden, afhængigt af, hvorfra vinden kommer. Men det kan jo være, at de svajer tilbage igen.

Jeg vil nok sige, at den socialdemokratiske dagsorden er forbavsende. Den er forbavsende derved, at den overhovedet ikke handler om det emne, som vi diskuterer her i dag. Det var i øvrigt det samme, vi oplevede i 1979; da kom man også med dagsordener, som ikke handlede om det, som skulle diskuteres. Da fik vi også at vide, når vi rejste disse spørgsmål: ja men I er jo imod NATO, så her kan vi ikke samarbejde, vi må stille helt andre forslag til dagsorden osv. – uanset at det ikke var og ikke er medlemskabet af NATO, der er til debat her og nu, men spørgsmålet om: hvilken politik, hvilken strategi fører dette NATO, som Danmark er medlem af?

Det vil man altså ikke tage stilling til. Socialdemokratiet vil ikke, regeringspartierne vil ikke, og de forener sig igen til hr. Arentofts store glæde, som jeg godt kan forstå, selv om guderne skal vide, at jeg ikke deler den.

Når jeg siger, at den socialdemokratiske dagsorden er sagen uvedkommende, hænger det sammen med, at den siger, at NATO er en forsvarsalliance af defensiv karakter. Ja men den strategi, som vi taler om her – som vi andre kritiserer, og som socialdemokratiet kritiserer og tager afstand fra, når de holder taler – den siger også om sig selv, at den er defensiv. Den siger, at det er en offensiv defensiv strategi. Hvordan det kan se ud inde i hovedet på de mennesker, der formulerer den slags, afstår jeg fra at forske i, men under alle omstændigheder: man vil hævde indtil dommedag, at det er en defensiv strategi, det er bare en offensiv defensiv strategi.

Det har oberst Kroon i øvrigt så udmærket gjort rede for, og hvis jeg havde haft lidt

[Gert Petersen]

mere tid, ville jeg også have gået ind på oberst Kroons tanker, fordi de viser, hvordan grænserne mellem denne offensive defensive strategi og en egentlig angrebsstrategi er meget udflydende. Jeg vil ikke påstå, at disse grænser er overtrådt på nuværende tidspunkt, men de kan blive det, og det var det, oberst Kroon forudså – og forudså ud fra en sympatisk holdning til en sådan overskriden af grænserne. Pointen er altså bare, at den socialdemokratiske dagsorden tager overhovedet ikke stilling til det, vi diskuterer her, nemlig en sådan udformning af en såkaldt defensiv strategi, at angrebselementet bliver det afgørende i denne såkaldt defensive strategi.

Jeg vil i hvert fald håbe, at vi kan enes om at forlange dokumenterne på bordet, som hr. Albrechtsen var inde på, inden den danske regering skal tage stilling til denne såkaldt defensive, men i virkeligheden altså offensiv defensive, dvs. angrebsagtige, strategi.

(Kort bemærkning).

Mette Madsen (V):

Jeg vil gerne sige til hr. Gert Petersen, at der er sandelig ikke noget arrogant i, at jeg ikke har taget ordet her i dag. Når de fire regeringspartier naturligvis er fuldstændig enige i det lange og omhyggelige og brede indlæg, som forsvarsministeren kom med, så vil jeg gerne høre, om hr. Gert Petersen kunne give os én eneste grund til, at vi hver for sig skulle bruge 10 minutter til at gentage nogle af hovedpunkterne i det.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg har ikke tidligere oplevet, at man har sagt i en forespørgselsdebat, at når nu vores minister har haft ordet og vi andre jo ikke bare skal være levende ekkoer af ministeren, så siger vi ikke noget. Det er dog ikke tilfældet, hvis vi har en forespørgselsdebat om sociale problemer eller økonomiske problemer. Hvis det skal til at være systemet, så er det udtryk for en tidsmæssig rationalisering, som man måske kunne hilse velkommen, men så er det ikke kun denne debat, det drejer sig om, så er det forespørgselsdebatter i almindelighed. Regeringspartierne har det sådan, kan jeg forstå, at når ministeren har

talt, så er der egentlig ikke meget mere at føje til. O.k., det er regeringspartiernes synspunkt. Det er en ny skik, man indfører. Det er man velkommen til, men så kan det altså ikke bare være denne debat, det drejer sig om.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Det er altid spændende at lytte til hr. Gert Petersen, også denne gang. Jeg tror, at hr. Gert Petersen ved en nærlæsning af det, jeg sagde tidligere, vil kunne se, at det socialdemokratiske dagsordensforslag naturligvis har noget med vores debat at gøre. Jeg udtrykte f.eks. i mit indlæg dyb bekymring for den planlægning med tidlig anvendelse af atomvåben og kemiske våben, som åbenbart finder sted, og som man ikke engang lægger skjul på. Det er da bedre, at man indrømmer det, end at man ikke indrømmer det, men det er utroligt, at det finder sted på den måde.

Jeg vil sige, at udviklingen har medført, at det er rimeligt at rejse spørgsmålet om, hvordan vi i højere grad kontrollerer den udvikling, som åbenbart finder sted, fra parlamentarisk hold. Det tror jeg der er bred enighed om, f.eks. mellem SF og os, f.eks. mellem de radikale og os, f.eks. mellem VS og os, og det vil vi gerne være med til at diskutere. Der er tilsyneladende en nødvendighed for at få en bredere demokratisk kontrol med, hvad det er, der sker. Men for os er det vigtigste selvfølgelig, at hvad slags planer man end udarbejder i forskellige kontorer og led i NATO, så er det den politiske beslutning, der er den afgørende, og den politiske beslutning siger, at NATO er og skal være defensiv. Det er det, vi gerne vil udtrykke i vores dagsorden. Det vil vi selvfølgelig gerne ud fra den kendsgerning, at indtil videre kan vi ikke se nogen anden virkelighed for dansk sikkerhedspolitik end NATO.

Der var forleden en af mine gode partifæller, der ved et møde spurgte mig: hvor er den anden virkelighed? Hvad er alternativet til NATO? Ærligt og redeligt, det er mig fuldstændig umuligt at anføre en anden virkelighed end NATO. Derfor må hovedproblemet være: hvordan angriber vi det utrolig alvorlige problem, som hedder den fortsatte kaprustning? Her tror jeg såmænd oprigtig

[Lasse Budtz]

talt, at SF og socialdemokratiet står hinanden meget, meget nær.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Hr. Lasse Budtz har et par gange været inde på spørgsmålet om NATO-medlemskabet. Denne debat drejer sig ikke om NATO-medlemskabet. Denne debat drejer sig om de doktriner, der er undervejs.

Jeg vil godt bede hr. Lasse Budtz om at uddybe de betragtninger, han er fremkommet med, og som er særdeles utydelige, vedrørende den politiske kontrol. Det er meget afgørende for os. Jeg forstod på hr. Lasse Budtz, at socialdemokratiet var indstillet på at drøfte en skærpelse af den politiske kontrol, men det, som er prøvestenen i denne sag, som er en meget afgørende sag, er, om vi kan sikre – om der er et flertal, som vil sikre – at det konceptforslag, som er undervejs, og bemærkningerne fra den danske forsvarskommando og dermed den danske stats bidrag til dette koncept bliver forelagt for folketinget, i det mindste for folketingets forsvarsudvalg, forinden der træffes beslutninger i NATO. Vi ved jo alle, hvordan det går, når amerikanerne og NATOs militære afdeling har afsluttet et sådant arbejde – så bliver beslutninger tromlet igennem. Vi må have papirerne på forhånd. Vil hr. Lasse Budtz være med til at sikre det? Det er det afgørende.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

I meget af det, som hr. Lasse Budtz siger, er jeg enig, og jeg synes, det er godt, det bliver sagt. Det vil jeg godt gøre hr. Arentoft opmærksom på, så han ikke glæder sig alt for tidligt. Det er bare mærkeligt, at når det så kommer til selve den beslutning, vi skal tage herinde, så synes jeg ikke, at socialdemokratiet tager konsekvensen af sine egne rigtige tanker. Hvis man havde gjort det, havde man foreslået en dagsorden, som havde lydt noget i retning af, at medlemskabet af NATO nu som før er betinget af – ikke bare bygger på, men er betinget af – at NATO er en forsvarsalliance af klart defensiv karakter, for det er jo disse spørgsmål, det drejer sig om.

Når jeg siger det, hænger det sammen med oberst Kroons artikel i Militært Tidsskrift, nr. 2, i år, hvor obersten fortæller, at han har rejst i forskellige hovedstæder og talt med højtstående NATO-officerer, især amerikanske, og har mødt følgende ræsonnement under disse samtaler:

»Hvorfor vente på, at Warszawapagten fly og missiler bliver sendt af sted mod os, når det er meget nemmere at ramme dem på jorden, før de sendes af sted?«

Jeg vil godt have at vide af forsvarsministeren: lyver oberst Kroon? Oberst Kroon skriver videre, at han forudser, det vil komme til en ny strategi, som vil hedde »The Offensive Forward Defence«. Altså stadig væk forsvar, hr. Lasse Budtz. Det offensive fremskudte forsvar. Derefter skriver oberst Kroon, hvad det betyder:

»Man vil ikke mere bare sidde og vente på, at russerne angriber. De midler, man vil benytte, er konventionelle med fuld udnyttelse af ET« – det er de nye teknologier – »omsat til teknisk sprog en storstilet Counter-Air« – han har det svært med dansk, obersten, det betyder luftmodangreb – »som led i det moderne Airland Battle. For at det skal have nogen mening, må denne Counter-Air være pre-emptive.« Han har det som sagt svært med dansk, det betyder forebyggende. Det betyder, at man slår til, inden modparten har startet angrebet. Det er det modsatte af forsvar, men det kan naturligvis godt gives ud for at være et forsvar i en eller anden mærkværdig teori. Det er derfor, jeg synes, at en klar stillingtagen på nuværende tidspunkt er nødvendig, ellers kan det blive, som oberst Kroon forudsiger.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Til hr. Albrechtsen, der rejste spørgsmålet om ikke ligefrem offentliggørelsen af koncepterne, men en fremlæggelse af koncepterne, eventuelt i forsvarsudvalget, vil jeg sige, at socialdemokratiet er selvfølgelig – det er helt logisk – stærk tilhænger af den størst mulige offentlighed i forvaltningen, men jeg tør ikke på forhånd binde os i vores parti til et løfte om, at vi vil gå ind for en offentliggørelse af sådanne planer. Jeg havde nær sagt: jeg vil gerne læse dem, før jeg vil tage stilling til det, for der kan jo meget vel være

[Lasse Budtz]

tale om planer, som absolut ikke bør offentliggøres af sikkerhedspolitiske grunde. Sådan er det altså desværre i sikkerhedspolitikken, det er der ikke noget at gøre ved. Jeg skal give et svar, hvis jeg kan få lejlighed til at læse dem igennem. Det er en lidt vanskelig situation, som minder om cirkelns kvadratur, men alligevel!

Med hensyn til medlemskabet af NATO, som hr. Gert Petersen rejste, og vores betingelser for det vil jeg meget gerne bekræfte, at socialdemokratiets ønske om fortsat at støtte Danmarks medlemskab af NATO er klart betinget af, at organisationen er defensiv. Der skal ikke være ringeste tvivl om det. Det er betinget af, at organisationen er defensiv.

Denne ulyksalige oberst Kroons navn har jo været nævnt nogle gange. Jeg må indrømme, jeg havde utrolig vanskeligt ved at tage hr. Kroon alvorligt, første gang jeg hørte og læste om ham, af flere grunde. Han havde f.eks. nogle interessante bemærkninger om, hvordan socialdemokratiets sikkerhedspolitik var ændret, og hvad der var årsag til det. Alene det var oprigtigt talt nok til, at jeg ikke kunne læse hans artikel med nogen større alvor. Hr. Gert Petersen huskede hans interessante teorier om, hvordan man reagerede på tyrkisk manér i en eventuel krisesituation i Danmark. Det var ærlig talt af en sådan karakter, at jeg fik direkte ondt af hr. Kroon, og det har jeg stadig væk. Hvis han ikke havde lavet en tilføjelse i overskriften, ville jeg have foreslået, han blev fyret, men han går åbenbart af meget snart, og det tror jeg både hr. Kroon og forsvaret er bedst tjent med. Længere kan jeg ikke rigtig beskæftige mig med ham.

Forsvarsministeren (Engell):

Jeg skal ikke knytte mange kommentarer til de indlæg, der har været, men prøve at besvare et par enkelte af de spørgsmål, der har været rejst, og også knytte et par kommentarer til dem.

Jeg må sige, at det er vist et meget åbent spørgsmål – det siger jeg specielt henvendt til hr. Albrechtsen – hvem det er, der misinformerer i den sag, vi har til debat her i dag. Jeg har i dag i et meget detaljeret indlæg gjort rede for de forskellige konceptstudier, som er i gang i NATO, og jeg har endvidere også de sidste par uger besvaret et meget

stort, jeg vil sige et usædvanlig stort antal spørgsmål fra først og fremmest hr. Albrechtsen og hr. Pelle Voigt, og det er efter min mening gjort på en klar måde. Men en del af de fremførte påstande, som vi har hørt på i dag, tyder ikke på, at disse svar er blevet læst, eller også ønsker man ikke at forstå dem.

I anledning af det, der er bragt frem, vil jeg godt endnu en gang så klart, som det overhovedet er mig muligt, understrege, at NATO er en defensiv alliance, forstået derhen, at NATO aldrig vil gribe til våben, medmindre alliancen selv er angrebet først. Det er det grundlæggende i hele denne sag, og det er også det, der må være udgangspunktet for vores debat her og i det hele taget debatter om vort medlemskab og vort forhold til alliancen.

Hr. Lasse Budtz var lidt inde på – og også andre har været inde på – spørgsmålet om nye teknologier og den betydning, det kan have for atomtærsklen. Hr. Lasse Budtz var inde på, om en styrkelse af konventionelle våben, en forbedring ved anvendelse af ny teknologi, kunne have den effekt, at det måske kunne skabe nogle problemer. Jeg vil godt sige, at hele formålet, der jo havde sit udgangspunkt i Bonnemødet, har været at gøre NATO mindre afhængig af atomvåben. Det betyder naturligvis ikke, at jeg mener, at NATO blindt skal sige ja til en hvilken som helst teknologisk landvinding. Der kan være former for konventionelle våben, hvis introduktion kunne tænkes at indeholde nogle særlige og helt specifikke risikoaspekter – det kunne f.eks. netop være, som jeg var inde på i mit første indlæg, med hensyn til våbenkontrol, med hensyn til verifikation – eller som måske kunne frygtes at have en eskalerende virkning. Det er den slags, man naturligvis må vurdere meget nøje.

Lad mig sige – det er i og for sig også henvendt til en række af de andre talere – at de studier, der er i gang, jo ikke er afsluttet, og at de egentlige politiske overvejelser foreløbig ikke er påbegyndt. Vi kender altså ikke konkrete forslag og kan foreløbig kun fastslå, at de vil blive bedømt i en større sammenhæng, sådan som det også blev besluttet på det seneste ministermøde i december 1983.

Hr. Lasse Budtz tog SACEUR-general Rogers til indtægt for nogle synspunkter. Jeg vil godt slå fast, at general Rogers' stab bestemt

[Forsvarsministeren]

ikke arbejder på en tidlig brug af atomvåben som følge af ALB-2000 eller andet i det hele taget, men general Rogers erkender – det er jo også det, han har været inde på i flere taler – at NATO's konventionelle forsvar er så svagt eller har sådanne mangler, at en tidlig brug kan komme ind i billedet. Det er det, der er udgangspunktet for hans, om jeg så må sige, advarsel til politikerne i denne sammenhæng.

Hr. Stinus var inde på den såkaldte Out of Area-problematik. Vi har jo haft den oppe et par gange her i folketingets spørgetid. Jeg skal bare sige til hr. Stinus, at der har ikke i NATO været fremlagt forslag til en udvidelse af NATO's geografiske ansvarsområde, og jeg forventer heller ikke, at et sådant forslag vil komme i NATO. Jeg vil sige netop med henblik på de udtalelser, som hr. Stinus citerer fra Politiken, som kommer fra den amerikanske forsvarsminister, at den danske stilling under alle omstændigheder vil være, at NATO's ansvarsområde én gang for alle er fastlagt som defineret i Den nordatlantiske Traktat.

Hr. Gert Petersen mindede om en artikel i Militært Tidsskrift skrevet af oberst Helge Kroon. Jeg er i folketinget blevet bedt om at kommentere denne artikel. Nu ved jeg, hr. Gert Petersen er en meget travl mand, og jeg kunne forstå af hans indlæg, at han ikke havde haft lejlighed til at læse mit svar. Derfor synes jeg, jeg vil rekapitulere det her. Jeg siger, at som det fremgår af nævnte artikel, er de synspunkter, der fremføres, forfatterens personlige bud på, hvad en ny strategi kunne komme til at omfatte. NATO's strategi er defensiv og beskrevet i NATO-dokumentet MC 14/3, hvis indhold er bedre kendt som strategien om det fleksible svar. Dette er senest bekræftet på NATO's ministerrådsmøder i december 1983, hvor ministrene bl.a. på ny bekræftede udtalelsen på NATO-stats- og regeringschefernes møde i Bonn den 10. juni 1982 om, at

»... ingen af vore våben vil blive anvendt undtagen som svar på et angreb.«

Dette er regeringens politik, og dette er helt overensstemmende med de retningslinjer, som blev fremført af mig i folketinget den 10. november 1983. Det svar, som jeg afgav her den 10. februar 1984, har naturligvis stadig fuld gyldighed.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg er ikke mere travlt optaget, end at jeg godt kan følge med i regeringens svar, men det, jeg spurgte om, var noget helt andet. Oberst Kroon skriver:

»Alle har talt om en afløsning af MC 14/3« – det er Flexible Response-strategien – »uden dog at definere det nærmere, det gælder især amerikanerne og de amerikanske NATO-chefer. Det er tydeligt, akkurat som sidst i 1950'erne, at noget er formuleret i Washington, og at små prøveballoner sendes op, belært af smertelige erfaringer fra overgangen mellem MC 14/2 og 14/3, som man ikke ønsker gentaget.«

Det, jeg spurgte ministeren om, var: er det ministerens opfattelse, at oberst Kroon lyver? For her er der ikke tale om, at oberst Kroon refererer et eller andet, han har hørt på anden eller tredje hånd; her refererer han, hvad han har hørt med sine egne ører. Så må jeg spørge: er oberst Kroon tosset, hører han syner? Er det det, der er tilfældet, er det hallucinationer efter ministerens opfattelse? Eller lyver oberst Kroon efter ministerens opfattelse? Eller kan ministeren forestille sig, at oberst Kroon kan have hørt noget i den retning, når han har talt med »amerikanerne og de amerikanske NATO-chefer«? Det er det, jeg spørger om, ikke, hvad der er regeringens politik. Den kender jeg, men jeg vil altså gerne have ministerens bedømmelse af et vidneudsagn, for det er et vidneudsagn, det her. Det har ikke noget at gøre med, at han har hørt, at socialdemokratiet har solgt sig til russerne osv. Det drejer sig om, hvad han siger han selv med sine egne ører har hørt.

Forsvarsministeren (Engell):

Nu tror jeg ikke, at hr. Gert Petersen vil forlange af mig, at jeg skal kommentere, hvad forskellige – hvad enten det måtte være forsvarets medarbejdere eller for den sags skyld alle mulige andre – måtte have hørt. Det, der i denne sammenhæng naturligvis er det helt afgørende for mig, er, om en sådan sag rejses politisk, om den bringes op ad de normale kanaler, og det har jeg jo svaret på. Det er ikke tilfældet.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Så spørger jeg bare ministeren helt konkret og kort: er det utænkeligt efter ministerens opfattelse, at oberst Kroon kan have hørt sådanne ting, som han påstår, fra »amerikanerne og de amerikanske NATO-chefer«? Er det utænkeligt?

Forsvarsministeren (Engell):

Som sagt vil jeg ikke stå her og redegøre for – det har jeg simpelt hen ingen mulighed for – hvad forsvarsmedarbejdere eller hr. Gert Petersen eller alle mulige andre måtte have hørt diskuteret eller drøftet. Det, der er det afgørende, er, om en sådan sag bringes op ad de normale kanaler til en politisk beslutning, og det er ikke tilfældet. Der er ikke planer om ny strategi, som jeg har sagt, tror jeg, som svar på syv, otte, ni eller ti spørgsmål her i folketinget.

Pelle Voigt (SF):

Jeg synes netop, at det interessante, som er kommet frem i debatten her, er spørgsmålet om den politiske beslutningsproces, om, hvordan beslutninger i sådanne sager egentlig træffes, hvordan f.eks. beslutninger træffes om ændring af en militær doktrin, det være sig i USA, det være sig i Danmark, eller det være sig i NATO-fællesskabet. Jeg synes, det er ganske overordentlig interessant at se forsvarskommandoens bemærkninger til Weekendavisen om, at det i virkeligheden er lidt usædvanligt og mærkværdigt, at denne diskussion bringes op politisk, og at disse problemer skulle være løst på rent militært plan, at de ikke skulle have været til politisk diskussion.

Det svarer fuldstændig til kapitel 17 i den meget omtalte amerikanske felthåndbog eller feltregulativ, som vi nu har henvist til nogle gange, hvor man egentlig forestiller sig, at samarbejdet mellem styrker, f.eks. amerikanske og danske styrker, må tilvejebringes og bringes til at fungere i overensstemmelse med den amerikanske strategi ved øvelsesvirksomhed, ved studievirksomhed og ved, at man gradvis i de enkelte landes feltmanualer og i standardaftaler når frem til, at man bevæger sig over på denne Airland Battle-strategi også fra dansk side og fra andre sider.

Jeg synes, det er lidt trist, at man ikke har kunnet få vedtaget i dag i folketinget en

dagsorden, der i hvert fald hæfter sig ved det, som vi og socialdemokratiet er enige om, nemlig at denne proces må foregå under politisk kontrol, at de politiske myndigheder ikke må sættes ud af spillet, og at der må igangsættes en bred offentlig debat om disse spørgsmål.

Hr. Lasse Budtz henviste i sit indlæg til de overvejelser, man har gjort sig i det vesttyske socialdemokrati. Her vil jeg gerne henlede opmærksomheden på et dokument – jeg er sikker på, at hr. Lasse Budtz kender dokumentet, men mange andre kender det sikkert ikke – der blev udarbejdet af en sikkerhedspolitisk arbejdsgruppe i SPD, og som udkom den 13. juni 1983, hvor man enigt i det tyske socialdemokrati, som Airland Battle måske især skal gå ud over, i hvert fald skal det gå ud over Vesttyskland, påpeger, at denne strategis indførelse i modsætning til det, der står i den amerikanske feltmanual, faktisk kræver en ændring af NATOs nuværende strategi. Af samme grund skriver man: »Denne nye doktrin bør forkastes.« Det synes jeg var noget, man burde kunne samle sig om at arbejde for.

Jeg skal afslutningsvis – på det kuriøse plan – komme med et par bemærkninger om den måde, denne debat er foregået på. Jeg synes, det er overordentlig trist, at vi får disse mekaniske afvisninger af, at der er ændringer undervejs. Jeg er lidt bekymret over hele den mekanisering af de forsvarspolitiske debatter, der finder sted, og den monotoni, med hvilken alle argumenter og påpegning af nye udviklingslinjer tilbagevises med ordene: NATO er defensiv.

Jeg forstår, at man nu i forbindelse med Airland Battle-teknologien i USA er ved at udvikle den logiske videreudvikling af denne politiske linje, nemlig en robot med navnet Odex 1, som er i stand til at gå og skifte retning, mens den er ved at gå, som er i stand til at udvikle snydesystemer og udsende røgslør og i det hele taget kan erstatte store dele af det nuværende forsvar med ren mekanik. Jeg vil håbe, at den logiske udvikling af den måde, diskussionerne efterhånden foregår på her fra de borgerliges side, ikke vil føre til, at vi i stedet for vor nuværende forsvarsminister – trods alt det, man kunne have imod ham – inden længe får installeret en sådan Odex X med kontrolpanel i Pentagon.

Stinus (RV):

Jeg vil gerne takke forsvarsministeren for en meget klar udtalelse om, at NATOs geografiske ansvarsområde er fastlagt én gang for alle. Jeg vil også gerne takke hr. Lasse Budtz, fordi han så stærkt understreger vigtigheden af og viljen til at arbejde for bedre politisk, bedre parlamentarisk kontrol med NATO. Det er noget, det radikale venstre tillægger helt afgørende betydning.

Det radikale venstre kan helt og fuldt tilslutte sig indholdet i det af hr. Pelle Voigt fremsatte forslag til motiveret dagsorden. Noget af det meget vigtige i dette forslag er jo også ønsket om en bedre parlamentarisk kontrol og ønsket om en løbende offentlig debat om NATO-samarbejdet. En sådan debat er vigtig i et demokrati og bør ikke af nogen mødes med mistænkeliggørelse af deltagere i debatten. NATO er netop skabt for at forsvare demokratiet. Det radikale venstre vil altså kunne stemme for den af hr. Pelle Voigt foreslåede dagsorden.

Det, der står i det af hr. Lasse Budtz fremsatte forslag til motiveret dagsorden, er, at forudsætningen for Danmarks medlemskab af NATO er, at NATO er en forsvarsalliance af defensiv karakter. Det er det radikale venstre enig i.

Den dag NATO ophører med at være en forsvarsalliance, den dag alliancen ophører med at være af defensiv karakter, ønsker det radikale venstre Danmarks udmeldelse af NATO. Det, der er sket nu, er, at der er rejst tvivl om, hvorvidt NATO bygger på en defensiv strategi, altså udelukkende er en forsvarsalliance. Dette er i sig selv alvorligt; det er alvorligt, at vi, det danske folk, bringes i tvivl om karakteren af en alliance, vi er med i, men det er endnu alvorligere, at vore potentielle modstandere bibringes det indtryk, at NATO er noget andet og farligere end en forsvarsalliance: en aggressiv militæralliance. Det er netop den provokation, forsvarsministeren i sit første indlæg understregede at vi skulle undgå.

Jeg tror, at fru Ritt Bjerregaard vil være enig med det radikale venstre i disse synspunkter og deler vores bekymring; hun har jo for nylig peget på denne fare, idet hun i Søndags Aktuelt den 18. ds. skrev:

»NATO er kommet til at stå for en terrorpolitik, som enten er amoralsk eller utroværdig, og det kan ikke blive ved at gå.«

Dette er en alvorlig anklage, og det er alvorligt, hvis NATO opfattes sådan, og endnu alvorligere, hvis opfattelsen er rigtig; bare der er lidt om snakken, er det alvorligt. Alle tendenser inden for NATO i den retning må modarbejdes på alle niveauer, og det er folketingets ansvar. Hvis dette ikke sker, må det radikale venstre drage den konklusion, at vort NATO-medlemskab må bringes til ophør. Vi fortolker ordlyden af det af hr. Lasse Budtz fremsatte dagsordensforslag på følgende måde: et NATO-medlemskab på den helt klare betingelse, at NATO er og forbliver en defensiv alliance – og kan på den baggrund stemme for forslaget.

Arentoft (FP):

Hr. Gert Petersen stod for lidt siden heroppe og ironiserede over ordene offensiv defensiv strategi. Nu kan man jo lege med ordene, men jeg mener, at den rigtige måde at bruge de ord på er defensiv offensiv strategi, og når jeg taler om strategi, er det stadig væk planlægning, jeg tænker på. Jeg går ud fra, at også hr. Gert Petersen en gang imellem, sådan for sig selv, gennemtænker visse situationer. Jeg ved ikke, om hr. Gert Petersen bor i parcelhus eller i lejlighed, men hvis der pludselig står en voldsmand uden for og braser ind, måske oven i købet slår døren ind, hvad gør hr. Gert Petersen så? Han vil selvfølgelig prøve at afvise denne voldsmand, og hvis voldsmanden så råber: »Jeg løber om bagside og kommer ind ad et af vinduerne i haven«, hvad vil hr. Gert Petersen så gøre? Han vil ringe efter politiet. Det svarer til et angreb på et NATO-land, der så tilkalder de andre NATO-partnere for at få afvist en sådan voldsforbryder.

Så vil jeg gerne spørge hr. Gert Petersen: når politiet kommer og forfølger manden og fanger ham og dermed får nedkæmpet ham, er det så offensiv defensiv strategi, eller er det defensiv offensiv strategi? Hr. Gert Petersen kunne ikke forstå disse udtryk, men når jeg nu stiller det så klart op, må det også være muligt at få hr. Gert Petersen til at indrømme, at han er begyndt at forstå det.

Albrechtsen (VS):

[Albrechtsen]

Jeg har et par kommentarer til det dagsordensforslag, som socialdemokratiet har fremsat. Jeg lyttede med interesse til hr. Lasse Budtz' synspunkter vedrørende sikringen af den politiske kontrol. Hr. Lasse Budtz' forklaring på, hvordan vi skulle sikre den politiske kontrol, var efter min opfattelse højst utilfredsstillende. Hr. Lasse Budtz ville ikke give tilsagn om, at vi med sikkerhed kan regne med, at der er et flertal for, at vi får disse konceptforslag forelagt til godkendelse i folketinget, inden der træffes beslutninger i NATO. Sådan måtte jeg fortolke det, selv om hr. Lasse Budtz tilkendegav, at der burde være en øget politisk kontrol. Det synes jeg er skuffende, men vi vil selvfølgelig fortsat gerne også sammen med socialdemokratiet forsøge at få den politiske kontrol forøget.

Jeg hæftede mig ved, at forsvarsministeren ikke kunne give tilsagn om noget som helst i retning af en egentlig politisk og parlamentarisk kontrol. Det overrasker mig ikke, men det er sørgeligt endnu en gang at måtte konstatere det.

Dernæst vil jeg sige noget med hensyn til den socialdemokratiske dagsordens indhold. For det første drejer den sig ikke om det problem, som er til debat her i dag, og den giver ingen garanti for, at der reelt bliver gjort noget ved f.eks. de problemer, som hr. Lasse Budtz også har været inde på, nemlig tidlig anvendelse af atomvåben osv. Den pålægger ikke regeringen noget som helst i retning af at sikre disse ting. Det er realiteten i det.

For det andet må vi, sådan som den faktiske udvikling er i NATOs doktriner, i dag kunne konstatere, at det, som står i dagsordenen, faktisk er forkert. Vi kan ikke i dag med sikkerhed sige, at NATO er en forsvarsalliance af defensiv karakter. Det er muligt, at noget sådant kunne sikres, hvis der var den politiske vilje til det, hvad der beklageligvis ikke for nærværende er, men som det står i dag, er teksten i dette dagsordensforslag indholdsmæssigt forkert. Jeg kan derfor sluttelig meddele, at VS vil stemme imod det af socialdemokratiet fremsatte dagsordensforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Lasse Budtz (S) (se foran)
vedtoges med 110 stemmer mod 20 (SF og VS).

Hermed var følgende forslag bortfaldet: Forslag om motiveret dagsorden af Pelle Voigt (SF) og Albrechtsen (VS) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.15.

Mødet udsat kl. 12.09

Mødet genoptaget kl. 13.15

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 3:

Forslag til folketingsbeslutning om øget parlamentarisk-demokratisk kontrol med Danmarks deltagelse i NATO.

Af Albrechtsen (VS) og Anne Grete Holmsgård (VS).
(Fremsat 8/2 84).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Forsvarsministeren (Engell):

I forbindelse med enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde skal regeringen i henhold til loven om udenrigspolitisk nævn rådføre sig med nævnet, hvor man som bekendt også har til opgave at drøfte sager, der er af betydning for landets udenrigspolitik, og skal modtage oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold.

Det er fortsat regeringens opfattelse, som den er kommet til udtryk ved besvarelse af et spørgsmål, der minder om beslutningsforslaget, nemlig den 23. november 1983 her i folketinget; at det udenrigspolitiske nævn er et velegnet forum for drøftelser og orienteringer om sådanne væsentlige sikkerhedspolitiske emner, som behandles på møder i NATO.